

Muqeddes Kitab

Injil 10-qisim

«Efesusluqlargha»

© Muqeddes Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyghurche Kalam Terjimisi»

Injil 10-qisim

«Efesusluqlarga»

(Rosul Pawlus Efesus shehiridiki jamaetke yazghan salam mektup)

Kirish söz

Xush xewerni tarqitish sewebidin Rim shehiridiki zindangha solangan rosul Pawlusning Efesus jamaitidikilerga yazghan bu mektupini, Injil ichide «telimatning yuqiri pelli» déyishke bolidu. Uningda xatirilengen wehiylar Muqeddes Kitab ichide menisi eng chongqurlirining biridir.

Efesus shehiri hazir xarabilik bolup, hazirqi Türkiyediki «Seljuk» dégen sheherge yéqin.

Mezkur xet kimga qarita yézilghan?

Ilgiri rosul Pawlus Efesus shehiride on sekkiz ay turup, bu jaydiki jamaetke telim bergenidi. U bu jamaetke nisbeten Xudaning asas salghuchi qorali bolghanidi (Injil, «Rosullarning paaliyetliri» 19-babni körüng).

Xetni tepsili oquydighan bolsaq, bizge xettiki bezi sözler ghelite tuyulidu, mesilen: «**Silerning Reb Eysagha baghlighan étiqadinglar we barliq muqeddes bendilerge bolghan muhebbitinglar toghruluq anglighandin tartip...**» (1:14), «**Siler belkim... Xudaning manga wehiy bilen sirni ayan qilghanliqi toghruluq xewerdar bolisiler**» (3:2-3). Bu sözler, Pawlusni xetni tapshuruwalghuchilar bilen ezeldin tonushmaydighandek tuyghuni béridu.

Xetning bezi saqlinip qalghan kona köchürmiliride, béshidiki «Efesustiki muqeddes bendilerge...» dégen sözliiridiki «Efesustiki» dégen söz tépilmaydu. Pawlusning xette Efesustiki jamaettiki ayrim shexsler toghruluq éytqan sözler intayin azdur; biraq xetning axirida, u «**Emdi siler méning toghramdiki ishlardin... xewerlinishinglar üçün, söyümlük qérindash ... bolghan Tikikus silerge hemme ishlarni melum qilidu... u... könglünglarni righbetlendürgey...**» dep yazidu (6:21-22). Bu söz Pawlusning xetni oqughuchi jamaetke heqiqeten tonush ikenlikini ispatlaydu.

Undaqa biz yuqiridiki zitliqni qandaq chüshinishimiz kérek? Buninggha bérilidighan jawab intayin addiy. Pawlus zindanda yatqanda xizmetdishi Tikikus arqiliq az dégende üç parche xetni jamaetlerge yollighan. Xetler ichide, Pawlusning yüz turane körüshmigen Kolossidiki jamaettikilerga yollighan xétimu bar («Kol.» 2:1, 4:7, 16ni körüng). Ishinimizki, «Efesusluqlargha» yézilghan mektup Pawlusning «pütkül jahandiki jamaet» toghruluq özi qobul qilghan wehiylarning toluq bayani bolsun dégen meqsette yézilghan. Shunga u uni «ammiwiyy xet» süpitide, birnechche nusxa köchürüp bashqa jamaetlerge yollashni tapilighan. Tikikusning wezipisi «Efesustiki muqeddes bendilerge» dep yézilghan xetni Efesustiki jamaetke, bashqa jamaetlerge ewetilgen köchürmilerni bashqa jamaetlerge tapshurushtin ibaret idi. Bashqa köchürmilerde «Efesustiki muqeddes bendilerge» dégen söz yoq idi, elwette. Bu bashqa köchürmilerning béshida peqet: «**Muqeddes bendilerge, yeni Mesih Eysada ixlasmen bolghanlarga...**» dep yézilghan bolup, bu ibare barliq ishengüchilerni öz ichige alghan, shunglashqa bu mektup bizgimu yézilghan bolidu. «Kol.» 4:16de tilgha élinghan

«Efesusluqlarga»

(Laodikiyedikilerga yézilghan) xet del ashu köchürmilerdin biri dep qaraymiz (Laodikiye Kolossige yéqin idi). Xudagha teshekkür, bu xetler biz üçün saqlinip qalghan!

Biz töwende mezkur kitabtiki wehiylerde ishlitilgen bezi sözlerni tonushturup ötimiz. Bu sözler alahide menide ishlitilgen; eger oqurmenlarning bu jehette chüshenchisi bolmisa, bezi uqushmasliq yaki chüshenmeslikler kélip chiqishi mumkin. Oqurmenge xetning bezi jaylirini chüshinish tes tuyulsa, ularning Xudadin yadrem tilep oqushni dawamlashturushini ümid qilimiz. Hetta rosul Pétrus bir xétide xizmetdishi Pawlus toghruluq: «**Uning mektupliride bezi chüshinish tes ishlar bar...**» dep yazghan. Xudagha teshekkür, «chüshinish tes» dégin «chüshinishke bolmaydu» dégenlik emestur. Ishinimizki, Xuda herqaysimizgha chüshinish qabiliyiti ata qilidu.

Oqurmenler yene Rimdiki jamaetke («Rimliqlargha») yézilghan mektupke qoshqan «kirish söz»imizdin paydilanimu bolidu. Uningda: «roh», «jan», «ten», «et», «etlik» yaki «etler» qatarliq muhim ibariler tonushturulghan.

«Mesihte» dégen ibare toghruluq qaytilaymiz: — «Bu belkim rosul Pawlusning eng yaxshi köridighan ibariliridin biri bolushi mumkin, uning menisi: «Mesihning xojayinliqi we yétekchiligi astida, Mesih bilen bir bolghanda, Mesihke baghlanghanda, Mesihke mensup bolup, Uning yétekchilikide, Uningdin iltipat, küch-qudretni alghanda...» qatarliqlardur. «Rebde», («Rebbimizde») yaki «Mesih Eysada», «Rohta» we «Xudada» dégen ibarilermu yene Rebke yaki Mesih Eysagha, (Muqeddes) Rohqa we Xudagha nisbeten oxshash bolghan tereptiki munasiwtlerni bildüridu.»

«Muqeddes bendiler»

Grék tilida bu birla söz «muqeddesler» («xagioy») dégen söz bilen ipadilinidu. Injilda «muqeddes» dégen söz ibraniy hem ereb tilidiki «qudes» yaki «quddus»ning esliyi meniside ishlitilidu — démek, menisi «Xudagha alahide mensup», «Xudagha ayrilghan», «Xudagha atap», «mutleq pak» dégenliktur.

Xudaning «muqeddes bendiler»i bolsa Uning alahide Özining qilghan xelqini körsitidu; ularning «muqeddes» dep atalghini, yeni «muqeddes qilinghanliq»i ularning özlirining emelliri arqiliq emes, belki Xudaning méhir-shepqiti bilen ularni gunahdin qutquzushidin bolidu. «Rimliqlargha»diki «heqqaniy qilish» toghruluq izahatlarnimu körüng.

«Sir»

Injilda tilgha élinghan «sir» (grék tilida «mistérion») Xuda esli yoshurup kelgen, mana emdi ashkarilighan melum bir ishtin ibarettur. Injildiki «sirlar»ni melum jehetlerdin «sirliq», yaki «chüshinish tes» déyishke bolidu, elwette; lékin birinchi tüp menisi bu jehetlerni közde tutmaydu, eksiche «Xuda awwal yoshurghan, andin ashkarilighan ish»ni körsitidu.

««Jamaet» toghruluq sir»

Injilda «jamaet»ning töwendiki meniliri bar: —

(1) Pütkül jahandiki (u dunyadiki hem bu dunyadiki) Mesihke tewe bolghanlarning hemmisini körsitidu; démek, towa qilip, Mesihke étiqad baghlap Xudaning Rohi arqiliq yéngi hayat (Xudaning Öz hayati)ni qobul qilghanlarning hemmisi, Xudaning pezentliridur.

«Efesusluqlarga»

(2) Ölgan chaghda, Xudaning hayatiga ige bolghanlarning rohliri Mesihning dergahiga biwasite ötidu; Xuda tirilish künide bu rohlarni «yéngi ten» bilen kiyindürgüche ular Mesih bilen bille turidu. Shuning bilen jamaetning bir qismi zéminda, yene bir qismi jennette Mesih bilen bille bolidu, déyishke bolidu.

(3) Melum bir jayda Mesihke tewe bolghan barliq kishilerni shu jaydiki «jamaet» déyishke bolidu.

Mezkur mektupning meqsiti del «jamaetning siri» toghruluq chüshenche bérishtin ibaret. «Xush xewer»ning özimu bir «sir» emes; Israildikiler hem «yat ellikler» (Yehudiy emesler)ning Mesihke iman éytip nijatliqqa érishidighanliqimu bir «sir» emes; chünki bu ishlar Tewrattiki peyghemberler arqiliq wede qilinghan hem aldin'ala éytilghanidi. Pawlus «Rimliqlargha» yazghan xétide buni bizge uqturidu (1:2). Lékin «Efesusluqlargha» yazghan xétide u bizge, Mesih Eysa dunyagha tunji qétim kelgenge qeder «jamaettiki ishlar» peyghemberlerge biwasite wehiy qilinghan emes, dep uqturidu. Démek, «jamaet»ning özi chong bir «sir»dur. Ilgiriki chaghlarda jamaet toghruluq héchqandaq wehiyning bolmasliqining töwendiki birnechche alahide terepliri bar: —

(a) Xuda Mesihni pütkül alemning hemmisige bash qilip Uningda hemmini birleshtüridu; bu ish arqiliq Uning shan-sheripi cheksiz ayan qilinidu (1:10).

(e) «Jamaet» Xudaning nadir hüniri hem ijadiyiti bolup (2:10), u Uning emelliri ichide eng ulugh, alemche bolghan barliq nishan-muddialirining merkizi we roshen nemunisidur (3:10).

(b) «Yat ellikler» (Yehudiy emesler) Yehudiy xelqi bilen bille Xudaning Mesihte bolghan bayliqlirigha ortaq mirasxor bolidu (2:11-22).

(p) «Yat ellikler» Yehudiylar bilen teng Mesihning téni, yeni jamaettiki ortaq ezalar bolidu (3:6).

(t) Jamaet «Mesihning yatliq bolghan qizi»dur (5:22-33).

Mundaq oxshitishning menisi del shuki, yigit öz emrige alidighan qizni toyda özige hazir qilghandek, Mesih jamaetni Özige köyüp pishqan, tolimu sap dilliq, sadiq bolghan qiz süpitide Özige hazir qilidu. Toy bolsa jennette bolidu («Weh.» 19:7-9, 21:9-10ni körüng).

Jamaet mezkur xette töwendiki menilerde tonushturulidu: —

(a) Xudaning ailisi

Jamaetning herbir ezasi Xudani shexsen «Atam» dep tonuydu (1:5, 2:19, 5:1, qatarliqlar).

(e) Mesihning téni (3:6, 4:16)

Mesih Öz téning bëshidur; Özige mensup barliq ademler «Uning ténidiki ezalar»dur. Ademning jismaniy ténidiki ezalargha oxshash, Mesihning ténidiki herbir ezaning özige xas roli we funksiyesi bardur. Tendiki ezalar (herbir étiqadchi) Xudaning tilsimat pilani boyiche bir-birige baghlinip, bir-birige zich munasiwette bolidu (4:16); we jismaniy tendiki ezalargha oxshash, herbir ezaning bashqa ezalar bilen baghlanghan munasiwet-alaqisi bolidu. Mesih

«Efesusluqlarga»

hazir ershlerde «Bash» bolup turuwatqan bolsimu, yer yüzide «ténidiki ezalar» bolghan étiqadchilar arqiliq körünidu we ish béjiridu.

(b) Mesihning yatliq bolidighan qizi

Xuda Adem’atimizni chongqur uyqugha gherq qilip, Hawa’animizni uning yéqinining bir qismini élip, andin Hawa’animizni uning aldigha élip kelgenidi. Jamaet bolsa Mesihning ölümide Uning qéshidin Xuda teripidin élip kétélip, andin Mesihke «yatliq bolidighan qiz» süpitide teqdim qilinghan (5:27-32). Toy bolsa Mesih yer yüzige qaytip kelgendin kéyin, ershte ötküzülüdu; yigitning qizning öyige bérrip, qizni qobul qilip andin öz öyige shad-xuramliqta aparghinidek, Mesih yerge chüshüp, Özige tewe bolghanlarning hemmisini yer yüzidin élip, Özï bilen bille ershke élip kétidu («1Tés.» 4:11-15, «Weh.» 19:6-9, 21:9-10).

(p) Xudaning ibadetxanisi

Mesihke iman keltürgen herbir adem Xudaning ibadetxanisinin bir «tirik téshi»gha oxshaydu. Ibadetxana bashqa herqandaq imaretke qilche oxshimaydu; u tirik, uning üstige izchil ösüp yétilmekte! Mesih bolsa del ibadetxanining ulining «burjek téshi»dur (2:20-22). «Qoshumche söz»nimu körüng.

(t) Xudaning nadir hüniri (2:10)

Xuda jamaet arqiliq özining köp tereplik danaliqini hetta perishtilerge we jinsheytanlarchimu körsitidu. Bu ish hazir yüz bermekte hem kelgüsude téximu roshen halda körünidu.

(j) Xudaning «mukemmel jewhiri»

Xudaning «mukemmel jewhiri» Mesihte tépiliidu; Mesih Özï shexsen jamaetning wujudida, herbir ezaning roh-qelbide turghachqa, jamaetnimu Uning «mukemmel jewhiri» dégili bolidu (1:23, 4:13, «Kol.» 1:19, 2:9).

(ch) Xudaning «yéngi adem»i

Adem’atimiz eslide «Xudaning süret-obrazi» bolsun dégen meqsette yartilghanidi; lékin u gunah sadir qildi. Mesih mukemmel adem, «heqiqiy adem» bolup, «Xudaning süret-obrazi», yeni Xudaning «yéngi adem»idur. U «heqiqiy adem» süpitide bolup, Xudani hertereptin toluq memnun qilghan.

Jamaet Mesihte bolghachqa, «Mesihning téni» bolghan jamaetnimu «Xudaning yéngi adimi» déyishke bolidu. Démek, jamaet «Xudaning yéngi adimi» süpitide Xudaning xarakterini, Uning qandaq bir Xuda ikenlikini dunyagha tonutidu (2:15, 4:13).

Xudaning méhir-shepqiti; oghulluqqa (perzentlikke) qobul qilish

Insanlar esli gunahkar bolup, Xudadin ayrilip qalghanidi; Xuda Özining nijatliqidiki méhir-shepqiti arqiliq ularning gunahlarini kechürüm qilipla qalmay, ularni oghul süpitide Öz ailisige qobul qilidu. Bu iltipat **«oghulluqqa qobul qilinish»** déyilidu. Xudaning bu ishlardiki shepqitini

«Efesusluqlarga»

némige oxshatsaq bolar? Bir mötiwer kishi namrat yétim bala oghriliq qilishqa öz öyige soqunup kirgende uni tutuwalidu. Lékin u uni jazalimay, uninggha ichini aghritip, jinayitini kechürüm qilipla qalmay, yene u bichare balini öz balisidek ailisigimu qobul qilidu. Xudaning bizge körsetken shepqiti mana mushundaq méhir-shepqettur!

Qiz-ayal oqurmenlirimiz üçün shuni déyishimizgha toghra kéliduki, Injil boyiche «Xudaning oghulliri» daim étiqadchi qiz-ayallarni öz ichige alidu! Oxshashla «qérindashlar» (grék tilida «aka-uqilar») dégen söz daim étiqadchi qiz-ayallarni öz ichige alidu! (mesilen, «Gal.» 3:28ni körüng).

Hör qilinish

«Hör qilinish» dégen grék tilida «apolutrosis» dégen söz bolup, adette qulni qulluqtin hör qilishni körsitidu; shapaetchi pul bérıp uni hörlükke chiqirip erkin qilidu. Rosul ushbu xette éytqan qulluq gunahning we jin-sheytanlarning ilkiye esir bolushni körsitidu.

«Tewrat» terjimilirimizning birqanche jaylirida izahlap ötkinimizdek, Tewrat dewride qulning hemjemettikilirining (uruq-tughqanlirining) uni qulluqtin sétiwélish qanuniy hoquqi bar idi. Hemjemeti ixtiyaren shundaq qilish qararigha kelse, bu ish «hemjemet-qutquzush» («gaal») déyilidu.

Injil boyiche insaniyetning «hör qilghuchi», «hemjemet-qutquzghuchi»si del Eysa Mesihdur. Ademni gunahning we Sheytanning qulluqidin hör qilish üçün U Öz qurbanliq qénining qimmitide bedel töligen. U shu bedelni kimge töligen? Bu bedel hergiz Sheytangha emes, belki XudaAtisining mukemmel adilliqini qanaetlendürüş üçündür; gunahkarlarni kechürüm qilish, hör qilish üçün birsı ularning gunahlirining jazasini kötürüşı kérek.

Xudaning insanlarni «hör qilish»ida üç basquch bardur: —

(a) Mesih kréstke mixlinip, insanlarning rohi, jéni hem téning Xudagha qaytidin tewe bolup, gunahning barliq tesiridin azad bolushi üçün bedel töleydu.

(e) Bir kishi nijatliqning xush xewirige ishinip özini Xudagha tapshurghinida, Xudaning alvida u hör bolidu. Gunah yaki Sheytanning hör qilinghan kishini yene bashqurush küchi yaki hoquqi yoqtur. Uning rohi we jéni yéngi hem erkindur; biraq uning téni yenila ölidighan shu «kona ten»dur («Rim.» 8:10-11).

(b) Tirilish künide, ishengüchiler yéngi bir tenni qobul qilghinida «hör qilish» kamaletke yétidu. Shunga shu kün yene «hör qilinish küni» déyilidu (1:14, 4:30).

Muqeddes Rohning «kapalet» bolushi; «Muqeddes Roh bilen möhürlinish» («tamghilinish»)

Rosul Pawlus xetliridiki birnechche jayda Muqeddes Rohning ishengüchilerge «kapalet» süpitide teqdim qilinghanliqini tilgha alidu (mezkur mektupta 1:14). Xuda Muqeddes Rohning ishengüchi ademning hayatida ajayip, möjizilik ishleydighinini Mesih arqiliq étiqachilargha wede qilghan. Muqeddes Rohning étiqadchilarning qelbide qilghan xizmiti étiqachilargha baqiy dunyadiki bext-beriketler we qabiliyetlerdin bir qisimni bizge tétitidu. Muqeddes Roh shundaq qilip, hemmimizge baqiy dunyadiki shu bext-beriketler we qabiliyetler heqiqiy

«Efesusluqlarga»

mewjut bolidighinini aldin ispatlaydu. Shunga rosul Pawlus Muqeddes Rohni «Xudaning kapaliti» yaki peqet «kapalet» deydu. Chünki bizning roh-qelbimizde Muqeddes Roh bolsa kelgüsidi bext-beriketler, jümlidin «yéngi ten»de tirilishimizgha we bizni toluq «Mesihke oxshash», gunahsiz, daghsiz, qusursiz qilinip chiqishimizgha kapalet bolidu.

Qedimki grék tilida «kapalet» dégen söz «kapaletlik üzük» dégen meninimu bildüretti. Yigit yatliq bolidighan qizgha üzük sélip qoysa, üzük uninggha «Men choqum séni emrimge alimen» dégen kapalet süpitide bolatti. Mesih Öz jamayitige «Kéler dunyada menggüge bille bolmiz» dégen wedisige kapalet süpitide Öz Muqeddes Rohini ata qilidu.

Rosul yene bizni «**Roh bilen möhürlengen**» deydu (1:13, 4:30). Emeliyette «Roh bilen möhürlinish» bilen «kapalet bérish» bir-birige zich maslship kélidighan ishlardur; lékin közde tutulghini bizning Xuda aldida «hör qilinish küni»giche iman we muhebbet ichide saqlinishimizdur. Padishah öz möhüri, péchiti yaki tamghisini melum bir xet yaki boghuma üstige basqan bolsa, xet-boghuma békitken nishangha yetmigüche héchkim möhürni buzush, hetta xetke qol tegküzüshke pétinalmaydu. Möhürning: «Bu méningki, uningdin néri turunglar!» dégen menisi hemmige ayan. Iman-étiqadning yoligha putimiz dessiginide, Xuda bilen bille méngishimizning deslipide belkim bu dunyadiki meptun qilidighan meishetlik, keyp-sapa yaki Sheytanning weswesliri bizge nisbeten xéli küchlük tesir qilip, étiqadimiz ajizlaship Xudaning yolidin yénip qalarmizmikini dep ensirep qélishimiz mumkin. Biraq Xuda Özige ishinip özini tapshurghan kishi üstige möhürini basqan; U Öz Rohining qudriti arqiliq bizni «azad küni»giche herqandaq bashqa ézitqu tesirlerdin saqlap kélidu.

«Dunya» («bu dunya»)

Muqeddes Kitabni diqqet bilen oqughan oqurmenlerge uzun ötmeyla heyran qilarliq bir ish körünishi mumkin — u bolsimu, «bu dunya»ning Sheytanning körenmes kontroli astida turidighan, Xudagha qarshi chiqidighan bir tüzüm-sistémidin ibaret ikenlikidir. 2:1, 6:11-12ni körüng. Eger bir adem gunah sadir qilsa, u özini Sheytanning qulluqigha qoyghan bolidu. Xudagha özini tapshurghan kishi «bu dunyada yashisimu, lékin bu dunyadin emes»tur. Uning rohi alliqachan bashqa bir dunyada turidu; u rohta Mesih bilen bille ershte olturghuzulghan bolidu (2:6).

Rebning mebusi

Ademni heyran qalduridighan bu ibare 3:1 hem 4:1din tépilidu. Rimdiki hökümrnarlar shübhisizki, Pawlusni «bizning mebusimiz» dep oylatti — lékin Pawlus ishqa bashqiche qarap, özining zindangha solanghanliqining Reb Eysaning melum ulugh meqsatli üchün alahide yol qoyushi we pilani boyiche ikenlikige közi yétidu. Bir usta hünerwen eng xisletlik qoralini namelum bir qarangghu bulunggha tashlap yoshurghan bolsa, bizge intayin ghelite hem sirliq ish tuyulidu; Reb bolsa Özining eng sadiq rosuli Pawlusnimu, yeni Rebning wehiylirige nisbeten bu dunyada ötken bashqa herqandaq xizmetkarliridin köp yorutulghan ademni del shundaq qilghandek qilatti.

Bu ishlar bolup nahayiti uzun waqit ötkechke, ularning mana mushundaq bolushining Xudaning danaliqidin bolghanliqini biz elwette körüp bileleyimiz. Rosul Pawlus zindanda mebus bolmighan bolsa, uningda shunche köp mektuplarni yézish mejburiyiti bolmaytti we yaki yézishqa waqti yetmeytti. Pawlusning türimde yatqanliqi tüpeylidin qolimizda

«Efesusluqlarga»

«Efesusluqlarga», «Filippiliqlarga», «Kolossiliklarga» «Filémon» we «Timotiygha (2)» dégen mektuplar bar boldi; bular bolmisa biz hazir behrimen bolidighan qimmatlik wehiylerge hergiz muayesser bolalmayttuq. Xudaning mölcherligüsiz yolliri üçün Uninggha ming teshekkür!

«Ademni qurush» («étiqadni qurush»)

Biz «Rimliqlarga» yézilghan «kirish söz»diki bu ibare toghruluq mushu yerde yene qaytilap chüshendürüş bermekchimiz: —

Pawlus hem Pétrus qatarliq rosullar yene bir ibarinimu daim ishlitidu. U bolsimu «ademni qurush», yaki «ademning étiqadini qurush». Birsini özini Mesihke tapshurghandila andin uning rohi we jénida Xudaning «yéngi bir quruluş»i derhal bashlinidu. Bu quruluş bolsa xish we laydin qurulghan bina emes, belki pütünley yéngi xaraktér we mijezi, yéngi adetler we yollar, yéngi pozitsiyeler, yéngi köz-qarashlar we chüshenchler, burun «mumkin emes» dep qarilip kelgen ishlarni «mumkin» deydighan yéngi bir ishenchtin terkiib tapqan quruluştin ibaret bolidu. Xudagha itaet qilidighan herbir basquch bu quruluşni algha süridu. Mesihte bolghan aka-uka, acha-singillarmu bu jehette özara yordemde bolidu. Qérindashlirimizning herbir yéngi telimi, righbetlendürighan sözliri, muhebbet ipadilirining hemmisi yene bir «qimmatlik xish»ni quruluşqa qoshup qoyghanliq bolidu. Dunyada turghan barliq künlirimizde bu quruluş toxtimay dawamlashidu; Xudagha teshekkür, binaning uzunluqi, kengliki, yaki quruluş matériyallirining qimmatlikige héchqandaq chek qoyulmighandur! Shu yol bilen biz **«bir-birimizni quralaymiz»**.

Xulasilep éytqanda, «yéngi quruluş» Xudaning makan qilishigha muwapiq «ibadetxana» bolidu («1Kor.» 3:9-17, «Gal.» 2:18, «Ef.» 2:18-22, «1Pét.» 2:1-10ni körüng).

Mezmunlar: —

1. Xudaning jamaette bolghan ulugh meqsetliri (1-3-bablar)
2. Jékileshler (4-6-bablar)

Efesusluqlarga

Rosul Pawlus Efesus shehiridiki jamaetke yazghan mektup

1 Xudaning iradisi bilan, Mesih Eysaning rosuli bolghan menki Pawlustin Efesusta turuwatqan muqeddes bendilerge, yeni Mesih Eysada ixlasmen bolghanlarga salam! ² Atimiz Xuda hem Reb Eysa Mesihni silerge méhir-shepqet we xatirjemlik bolghay!

³ Bizni Mesihni, ershlerde barliq rohiy bext-beriketler bilen beriketligen, Rebbimiz Eysa Mesihning Xudasi hem Atisi mubarek bolghay! ⁴ Chünki U bizni, muhebbet ichide bolup Özining aldida pak-muqeddes, dagnsiz turushimiz üçün alem apiride qilinmay turupla talliwalghanidi;

⁵ U Öz iradisige yaqqini boyiche bizni aldin'ala Eysa Mesih arqliq Özige oghulluqqa qobul qilishqa békitkenidi; ⁶ bu ishta Uning méhir-shepqitining ulughluqigha medhiye oqulidu; chünki U méhir-shepqiti bilen bizni Öz söygini shapaetlendürgenidi. ⁷ Biz Uningda Atining méhir-shepqitining mollaruq bilen Uning qeni arqliq qulluqtin hör qilinishqa, itaetsizlikirimizge qarita kechürümge muyesser bolduq; ⁸ U bu méhir-shepqetni barliq danaliq hem pem-paraset bilen bizge zor tartuqlidiki, ⁹⁻¹⁰ — U Öz könglige pükken güzel xahishi boyiche iradisidiki sirni, yeni waqit-zamanlarning piship yétilishini idare qilishi bilen barliq mewjudatlarga, yeni ershlerde bolghanning hemmisige, zéminda bolghanning hemmisige Mesihni bash qilib ularni Mesihni jem qilish meqsitini bizge ayan qildi; ¹¹ Uningda bizmu Xudagha miras qilinghan; biz shu meq-

1:1 «Efesusta turuwatqan muqeddes bendilerge, yeni Mesih Eysada ixlasmen bolghanlar...» — «muqeddes bendiler»: — oqurmenlerge éniq bolsunki, Muqeddes Kitapta «muqeddes» dégen söz herdaim «Xudagha xas», «Xudagha toluq atalghan», «pak-muqeddes» dégen menide ishlatilidu.

1:1 Rim. 1:7; 1Kor. 1:2; 2Kor. 1:1.

1:2 Gal. 1:3; 1Pét. 1:2.

1:3 «ershlerde barliq rohiy bext-beriketler» — yaqi «ershtiki yerlerde barliq rohiy bext-beriketler». «bizni Mesihni, ershlerde barliq rohiy bext-beriketler bilen beriketligen, Rebbimiz Eysa Mesihning Xudasi hem Atisi...» — Xudaning neziride, ishengüchiler rohiy jehetdin aliqachan «Mesih bilen ershlerde oltureghan»dur. 20-ayetni körüng.

— «Mubarek bolghay» mushu yerde «medhiyilensun» yaqi «eng bextlik bolghay» dégen menide.

—Grék tilida 3-ayettin 14-ayetkiche bolghan ayetler peqet uzun birla jümle bilen ipadilengen. Chüshünishke qolayliq bolsun üçün biz uni parchilap terjime qilduq.

1:3 2Kor. 1:3; 1Pét. 1:3.

1:4 «...U bizni, muhebbet ichide bolup Özining aldida pak-muqeddes, dagnsiz turushimiz üçün alem apiride qilinmay turupla talliwalghanidi...» — bezi terjimiliride «muhebbet ichide» yaqi «muhebbet bilen» 5-ayetke baghliq. 5-ayettiki izahatni körüng.

1:4 Luqa. 1:75; Yuh. 15:16; Ef. 5:27; Kol. 1:22; 2Tim. 1:9; Tit. 2:12.

1:5 «U Öz iradisige yaqqini boyiche bizni aldin'ala Eysa Mesih arqliq Özige oghulluqqa qobul qilishqa békitkenidi...» — bezi terjimiliride 4-ayettiki «muhebbet ichide» yaqi «muhebbet bilen» bu 5-ayetke baghlanghan. Démeq, 4-5-ayet: «Chünki U bizni Özining aldida pak-muqeddes, dagnsiz turushimiz üçün alem apiride qilinmay turupla talliwalghanidi; U muhebbet bilen Öz iradisige yaqqini boyiche bizni aldin'ala Eysa Mesih arqliq Özige oghulluqqa qobul qilishqa békitkenidi» déyilidu.

1:6 «U méhir-shepqiti bilen bizni Öz söygini shapaetlendürgenidi» — «Öz söygini» — Oghli Eysa Mesihur.

1:6 Mat. 3:17.

1:7 «Biz Uningda Atining méhir-shepqitining mollaruq bilen Uning qeni arqliq qulluqtin hör qilinishqa, itaetsizlikirimizge qarita kechürümge muyesser bolduq...» — «Uningda» — Mesihni. «qulluqtin hör qilinish» — grék tilida bir söz bilen ipadilinu, u adette qulni hör qilishni körsitidu; shapaetchi pul bérp uni hörlükke chiqirip erkin qilidu. Rosul éytqan bu qulluq, gunahning we jin-sheytanlarning ilkiye esir bolushni körsitidu. Injildiki «hór qilish» («apolutrosis») Tewrattiki «hemjemet bolup qutquzush» («goel») dégen söznning menisi bilen oxshashtur.

1:7 Ros. 20:28; Kol. 1:14; Ibr. 9:12; 1Pét. 1:18.

1:9-10 «Öz könglige pükken güzel xahishi boyiche» — yaqi «Mesihni békitken U Öz könglige pükken güzel xahishi boyiche...». Grék tilida peqet «Uningda pükken...» yaqi «Özide pükken...» déyilidu. «... barliq mewjudatlarga, yeni ershlerde bolghanning hemmisige, zéminda bolghanning hemmisige Mesihni bash qilib ularni Mesihni jem qilish meqsitini bizge ayan qildi» — «... barliq mewjudatlargaMesihni bash qilib ularni Mesihni jem qilish» dégen söz grék tilida peqet üç söz bilenla ipadilinu. Menisi:

—(1) pütkül kainatqa Mesih bash bolidu;

—(2) pütkül kainattiki hemme mewjudat Mesihni «yighip bir qilinip», herbir nersining heqiqiy ehmiyiti körsitilidu;

—(3) Mesihning bashchiligi astida kainattiki barliq mewjudatlar bir-biri bilen inaq bolup, bir-birige toluq maslashedighan bolidu.

1:9-10 Rim. 16:25; Ef. 3:9; Kol. 1:26; 2Tim. 1:9; Tit. 1:2; 1Pét. 1:20; Yar. 49:10; Dan. 9:24; Gal. 4:4.

«Efesusluqlarga»

sette barliq ishlarni eqil-iradisi boyiche idare Qilghuchining nishani bilan shu ishqa aldin'ala békitilgenidug; ¹² shuning bilan Mesihni awwal tayanch qilghan bizler Uning shan-sherpining ulughluqini namayan qilghuchi boldug; ¹³ heqiqetning kalam-sözini, yeni nijatinglardiki xush xewerni anglap silermu Uninggha tayandinglar — we Uninggha ishengininglarda, siler wede qilinghan Muqeddes Roh bilen möhürlendinglar. ¹⁴ Xudaning shan-sheripining ulughluqi namayan qilinip, igiliki üzül-késil hör-nijat qilinghuche, Muqeddes Roh mirasimizning «kapalet»i bolidu..

¹⁵ Shuning bilan, silerning Reb Eysagha baghligghan étiqadinglar we barliq muqeddes bendilerge bolghan muhebbitinglar toghruluq anglighandin tartip, ¹⁶ dualirimda silerni eslep, siler üchün rehmet éytishni toxtatmidim; ¹⁷ tileydighinim shuki, Rebbimiz Eysa Mesihning Xudasi, shan-sherepning Igisi bolghan Ata silerning Uni toluq bilishinglarga danaliq hem wehiyni öleshtürgüchi rohnı ata qilghay, ¹⁸ shuning bilan silerning qelbtiki közliringlar roshenliship, Uning chaqiriqigha baghlanghan ümidning némilikini, Uning muqeddes bendiliride bolghan shereplik mirasining qimmetliklikini ¹⁹ we Uning ishengüchi bizlerge zor küchi bilen qaratqan qudratining hésabsız büyüklükini bilip yetkeysiler; ²⁰ del shu qudretni U Mesihni ölümün ti-

1:11 «Uningda bizmu Xudagha miras qilinghan» — «Uningda» — «Mesihte». «bizmu Xudagha miras qilinghan» — yaki «biz bir mirasqa ige bolghan». «barliq ishlarni eqil-iradisi boyiche idare Qilghuchi» — Xuda.

1:11 Rim. 8:17.

1:12 «shuning bilan Mesihni awwal tayanch qilghan bizler Uning shan-sherpining ulughluqini namayan qilghuchi boldug» — «Mesihni awwal tayanch qilghan bizler» belkim Mesihke birinchi bolup egeshken Yehudiylarni körsitidu. Efesusniki jamaatning köpchinisi belkim Yehudiy emesler, ular keyin ishengen.

1:13 «... we Uninggha ishengininglarda, siler wede qilinghan Muqeddes Roh bilen möhürlendinglar» — «Muqeddes Roh bilen möhürlinish» toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

1:13 Rim. 8:15; 2Kor. 1:22; 5:5; Ef. 4:30.

1:14 «Xudaning shan-sheripining ulughluqi namayan qilinip, igiliki üzül-késil hör-nijat qilinghuche, Muqeddes Roh mirasimizning «kapalet»i bolidu» — «kapalet» toghruluq: bu ayet töwendiki heqiqetlerni körsitidu: —

—(1) Xudaning nijatida, U ademni gunahtin qutquzup «hör qilidu»; U qutquzghan adem yaki jamaet Uning Özining «igilik»dur.

—«Igiliki» — Xudaning igiliki bolghan bizler — roh, jan, ténimizning hemmisidur.

—(2) bu «hör qilish» bu dunyada téxi «üzül-késil» bolmaydu; nijatqa érishken kishilerde «yéngi roh», «yéngi qelb» bolghini bilen «yéngi ten» téxi bolmaydu; tirilish künide «yéngi ten» «toluq hör qilinish» yaki «üzül-késil hör qilinish» bolidu. Bu «toluq hör qilinish» ishengenlerning «toluq mirasi» bolidu.

—(3) shu künide Xudaning shan-sheripining ulughluqi tolimu namayan qilinidu;

—(4) shu küngiche, yeni ishengüchilerning «toluq miras»ni igiliwélishighuche, Muqeddes Roh herbir ishengen ademning qelbide turup uninggha bu mirasini tétitip, wujudida mirasning heqiqet ikenlikini ispatlap béridu.

—Yene kélip Muqeddes Rohning ishengüchining qelbide turghanliqining özi, uning kelgüsida bu mirasqa choquq ige bolidighanliqining kapitalitidur. Grék tilida «kapalet»ning yene bir menisi «wede üzüki» (yigitning qizgha bolghan wedisige kapalet süpitide bérilgen).

1:14 Mis. 19:5; Qan. 7:6; 14:2; 26:18; Rim. 8:23; 1Pét. 2:9.

1:15 «shuning bilan, silerning Reb Eysagha baghligghan étiqadinglar we barliq muqeddes bendilerge bolghan muhebbitinglar toghruluq anglighandin tartip, ...» — grék tilida -15-ayettin 23-ayetkiche bolghan ayetler peqet uzun birla jümle bilen ipadilengen. Chüshünishke qolayliq bolsun üçün biz uni parchilap terjime qildug.

1:15 Fil. 1:3; Kol. 1:3; 1Tés. 1:2; 2Tés. 1:3.

1:17 «shan-sherepning Igisi bolghan Ata» — grék tilida «shan-sherepning Atisi» — Pawlus shu söz bilen: «Mesih Eysaning Özı «Xudaning shan-sheripidur»» dep körsetmekchi bolsa kérek. «silerning Uni toluq bilishinglarga danaliq hem wehiyni öleshtürgüchi rohnı ata qilghay» — «danaliq hem wehiyni öleshtürgüchi rohnı ata qilish»: qaysi roh körsitilidu? Közqarishimizche u «Muqeddes Roh» emes; chünki Xuda ulargha Muqeddes Rohni aliqaqahan ata qilghan

(13-14). Bizningche, étiqachilarning öz rohnı körsitidu. Rosul ularda «danaliq hem wehiyni öleshtürgüchi roh» bolsun, dep dua qilidu. Alayluq, men birsi üçün «Xuda sizge salamet bir ten ata qilghay» dep tilisem, emeliyette uning aliqaqahan téni bar, elwette. Lékin télikim uningda saghlam ten bolsun üçündür. Démek, Pawlusning bu duasining menisi: «Xuda herbirining rohnı «danaliq hem wehiy qobul qilghudek bir roh» qilsun, dégenliktur.

1:18 «Uning muqeddes bendiliride bolghan shereplik mirasining qimmetlikliki...» — bashqa birjil terjimisi: «Uning muqeddes bendilirining shereplik mirasi...». Lékin bizningche «Uning chaqiriqigha baghlanghan ümid», «mirasi» we 19-ayettiki «hésabsız küchi»ning hemmisining eng muhim teripi Xudagha tewedur, shunga «muqeddes bendiliride bolghan mirasi»ni «Xudaning Öz mirasi» dep qaraymiz. «Qoshumche söz»imizni körüng.

1:19 Kol. 2:12.

«Efesusluqlarga»

rildurup, ershlerde Özining ong yénida olturghuzghinida Uningda yürgüzgenidi;²¹ peqet bu zamandila emes, belki kelgüsi zamandimu Uni barliq hökümraniqtin, hoquqtin, küch-qudretin, xojayinliqtin we barliq tilgha élinidighan herqandaq nam-shereptin köp üstün qoyghan;²² barliq mewjudatlarni Uning putliri astigha qoyup, jamaet üçün Uni hemmige bash bolushqa ata qilghan.²³ Jamaet bolsa Uning téni, yeni hemmini hemme jehettin Toldurghuchining mukemmel jewhiridir.

2¹ We siler bolsanglar, qebihlikliringlar hem gunahlirlarlarda ölgen bolup,² bu dunyaning dewriye egiship, hawaning hoquqini tutqan hökümdarlarda, yeni bügünki künde itaetsizliktin bolghan perzentlerni qutritiwatqan rohqa egiship, bu ishlarida ilgiri manggha nsiler;³ biz herbirimizmu ilgiri shularning arisida etirimizdiki shehwet-heweslerde hayat ötküzgenimiz, etirimiz hem öz oy-xiyalimizning xahishlirigha emel qilip, bashqilargha oxshash, mahiyette «ghezeptiki perzentler» bolghanmiz;⁴ biraq Xuda, mol rehim-shepquetni körsetküchi bolup, bizni söygende bizge körsetken alembexsh méhir-muhebbiti tüpeylidin, —⁵ hetta itaetsizliklerde ölgen waqtimizdimu, bizge Mesih bilen bille jan kirgüzüp (méhir-shepquet bilen qutquzulunglar!)⁶ bizni Uning bilen bille tirildurup, ershlerde Mesih Eysa bilen bille olturghuzghan;⁷ meqsiti kelgüsi zamanlarda Uning Mesih Eysada bizge qaritilghan méhribanliqi bilen ipadilengen shapaitining shunche ghayet zor ikenlikini kösitishtin ibarettur;⁸ chünki siler shepquet bilenla ishench arqiliq qutquzulunglar. Bu ish özünglardin kelgen ish emes, belki Xudadin kelgen iltipat,⁹ u zadila ademlerning emel-ejridin kelmeydu,

1:20 «del shu qudretni U Mesihni ölümdin tirildurup, ershlerde Özining ong yénida olturghuzghinida Uningda yürgüzgenidi...» — bashqa birxil terjimisi: «Mesihni ölümdin tirildurginide del shu qudretni Uningda yürgüzgenidi; we Uni ershlerde Özining ong qolida olturghuzup,...».

1:20 Zeb. 110:1; Ros. 2:34; 1Kor. 15:25; Kol. 3:1; Ibr. 1:3; 10:12; 1Pét. 3:22.

1:21 «peqet bu zamandila emes, belki kelgüsi zamandimu ... barliq hökümraniqtin, hoquqtin, küch-qudretin, xojayinliqtin we barliq tilgha élinidighan herqandaq nam-sherep...» — bu yerde körsitiwatqini meyli yaxshining bolsun, eskining (jin-sheytanlarning) bolsun, herqandaq «hökümraniq, hoquq, küch-qudret, xojayinliq we ... nam-sherepler»ni öz ichige alidu. Mesihning nami ularning hemmisidin üstün turidu.

1:22 «barliq mewjudatlarni Uning putliri astigha qoyup, jamaet üçün Uni hemmige bash bolushqa ata qilghan» — ademni heyran qilarliq shuki, mushu ayetlerde Xudaning Mesihni hemme mewjudatqa bash qilghanliqi jamaetning bext-berikiti üçün bolghan, déyilgen.

1:22 Zeb. 8:6; Mat. 28:18; 1Kor. 15:27; Ibr. 2:8.

1:23 Rim. 12:5; 1Kor. 12:27; Ef. 4:16; 5:23.

2:1 «siler bolsanglar, qebihlikliringlar hem gunahlirlarlarda ölgen bolup,...» — adem gunahning ilkide bolsa rohiy jehettin bir «ölük», «ölgen» bolidu, xalas.

2:1 Rim. 5:6; Kol. 2:13.

2:2 «bügünki künde itaetsizliktin bolghan perzentler» — «itaetsizliktin bolghan perzentler» dégen ibare insanning esli tüp tebiitide itaetsizlikning barliqini körsitidu (hemmimiz Adem'atimizning «itaetsiz tebiiti»ge mirasxor bolup tugulduq). Lékin «itaetsizliktin bolghan perzentler» Xudaning shepqiti bilen Xudaning Özining perzentliri bolidu (5-ayetni körüng). «hawaning hoquqini tutqan hökümdar»... «itaetsizliktin bolghan perzentlerni qutritiwatqan roh» — Sheytanni körsitidu, elwette.

2:2 Yuh. 12:31; 14:30; 16:11; 1Kor. 6:11; Ef. 6:12; Kol. 3:7; Tit. 3:3.

2:3 «biz herbirimizmu ilgiri shularning arisida etirimizdiki shehwet-heweslerde hayat ötküzgenimiz ... mahiyette «ghezeptiki perzentler» bolghanmiz» — «ghezeptiki perzentler» ikki bisliq ibare bolup, hem «herdaim ghezepke tolup yürgen ademer» hemde «(Xudaning) ghezep küniye békitilgen ademer»nimu körsitidu.

2:5 «hetta itaetsizliklerde ölgen waqtimizdimu, bizge Mesih bilen bille jan kirgüzüp méhir-shepquet bilen qutquzulunglar!...» — «Mesih bilen bille jan kirgüzüp (janlandurup)»... dégenlik néme bildüridu? Mesih Eysa ölgende, Xuda Uninggha étiqad baghlighuchilarni Uning bilen teng ölgen, U ölümdin tirilgende Uning bilen teng tirilgen dep hésablighan. «Qoshumche söz»imizni körüng. «méhir-shepquet bilen qutquzulunglar!» — Pawlus mushu yerde Efesusluqlarni righbetlendürüshte bek hawajalanlip kétip, tuyuqsiz 8-ayettiki «siler shepquet bilenla ishench arqiliq qutquzulunglar!» dégen gepke ötip kétidu.

2:5 Ros. 15:11; Rim. 6:8; 8:11; Kol. 3:1, 3; Tit. 3:5.

2:8 «chünki siler shepquet bilenla ishench arqiliq qutquzulunglar» — bu «qutquzulush» hayat(-mamat)liqtiki addiy xeterlerdin emes, belki xeterning xetiri bolghan gunahnin qutquzulup menggü hayatqa érisishtin ibaret.

2:8 Mat. 16:17; Ef. 1:19.

«Efesusluqlarga»

bu hem héchkimning maxtanmasliqi üçündür.¹⁰ Chunki biz Xudaning ishligen hüneridurmiz, xeyrxah ishlar üçün Mesih Eysada yaratilghanmiz; Xuda esli bizning ularda méngishimiz üçün bu ishlarni aldın’ala teyyarlighanidi.

¹¹ Shunga siler eslide etliringlarga asasen «yat eller» dep hésablanghininglarni, — in-sanning qoli bilen etliride «xetne qilinghanlar» dep atalghanlar teripidin «xetnisiz» dep atalghanliqinglarni, ¹² shundaqla shu chaghda Mesihsiz bolup, Israilning puqraliqining sirtida turup, wedilerni élip kelgüchi ehdilerni yat bilip, bu dunyada ümidsiz hem xudasiz yashighi-ninglarni ésinglarda tutunglar; ¹³ lékin esli yiraqlarda bolghan siler hazir Mesihning qéni ar-qiliq yéqin qilindinglar; ¹⁴ chunki U bizning inaqliqimizdur, U ikki terepni bir qilip otturidiki ara tamni chéqiwetti; ¹⁵ yeni, Öz etliri arqiliq öchmenlikni tügitip, belgilimilerni körsetken, emrlerni yetküzgen qanunni bikar qilip, ikki terepni Özide yéngi bir adem qilip yaratti, shu-ning bilen inaqliqni apiride qildi; ¹⁶ kréstke mixlinip mushuning wasitisi bilen öchmenlikni qetl qilip, ikkisini bir tende Xuda bilen epleshtürdi; ¹⁷ andin U kélip, yiraqlarda turghan silergimu inaqliq xush xewirini jakarlidi, yéqindikilergimu inaqliqni jakarlidi. ¹⁸ Chunki her ikkimizning Uning arqiliq bir Rohta Ata aldigha kirish hoquqimiz bardur. ¹⁹ Shunga shuningdin bashlap siler musapirlar, yaqa yurttikiler emes, belki muqeddes bendilerge wetendash bolisiler, Xuda-ning öyidikiliridin bolisiler; ²⁰ siler rosullar we peyghemberler bolghan ulning üstige qurul-maqtisiler; binaning «burjek téshi» bolsa Eysa Mesih Özidur; ²¹ Uningda pütkül bina puxta jip-

2:9 Rim. 3:27; 1Kor. 1:29.

2:10 2Kor. 5:17; Ef. 1:4; 4:24; Tit. 2:14.

2:11 «siler eslide etliringlarga asasen «yat eller» dep hésablanghininglar» — «etliringlarga asasen» yaki «etlik közqarashche».

«insanning qoli bilen etliride «xetne qilinghanlar» dep atalghanlar teripidin «xetnisiz» dep atalghanliqinglar» — démek, Yehudiylar teripidin «xetnisiz» dep atalghanlar. Injil boyiche «heqiqiy xetne» ette emes, roh-qelbte bolushi kérek. Démek, qelb-roh barliq shexsiy arzu-hewesler, bu dunyagha tewe barliq ézitquluqtin «késiwétilip», Xudagha ibadet qilishqa erkin qilinidu. Mundaq «rohiy xetne» «ademning qoli» bilen emes, peqet Xudaning Muqeddes Rohi arqiliq bolidu.

2:12 «...wedilerni élip kelgüchi ehdilerni yat bilip...» — «wediler» bolsa Xudaning wediliri, elwette.

2:12 Rim. 9:4.

2:14 Yesh. 9:5; Mik. 5:4; Yuh. 16:33; Ros. 10:36; Rim. 5:1; Kol. 1:20.

2:15 «yeni, Öz etliri arqiliq öchmenlikni tügitip, belgilimilerni körsetken, emrlerni yetküzgen qanunni bikar qilip, ikki terepni Özide yéngi bir adem qilip yaratti, shuning bilen inaqliqni apiride qildi» — «Mesih Öz etliri arqiliq ... qanunni... bikar qilip» — Yehudiy jamaet hem Xudani tonumaqchi bolghan «yat eller»ning dostluqta bolushigha eng chong tosalghu, shuningdek hetta öchmenlikni peyda qilghan amil bolsa del Xuda Musa peyghemberge chüshürgen Tewrat qanunidiki belgilimiler idi. «Qoshumche söz»imizde biz bu belgilimiler üstide toxtilimiz.

— «Yéngi bir adem» — Mesih we jamaet, yeni bir bash bir ten bolidu (Mesih bash, jamaet ten bolidu).

2:16 «kréstke mixlinip mushuning wasitisi bilen öchmenlikni qetl qilip, ikkisini bir tende Xuda bilen epleshtürdi» — «bir tende» bolsa Özining kréstke mixlanghan téni. Bu ten hazir tirilgendin kéyin Özı bilen jamaettin terkiib tapqan ten boldi. «Kirish söz»imizdiki «jamaet» toghruluq mezmunlarni körüng.

2:17 «andin U kélip, yiraqlarda turghan silergimu inaqliq xush xewirini jakarlidi, yéqindikilergimu inaqliqni jakarlidi» — «U (Mesih) kélip.. silergimu...xush xewirni jakarlidi».... mushu ishta biz Eysa Mesihning «Öz téni bolghan jamaet» yeni bir bolghanliqimizni körimiz. Mesih Eysa Yehudiy xelqige xush xewirni jakarlighandin kéyin, kréstke mixlinip, kömütilip, tirilgen; andin ershke kötürülgen. U qandaqmu «silerge (yiraqlarda turghanlar)gha, yeni Yehudiy emeslerge) keldi?» Jawab Injildiki «Rosullarning paaliyetliri»de körüldü. Eysaning elchiliri, jamaetidikiliri bashqilargha xush xewirni yetküzgende, U Özı ular arqiliq mushu ishni qilidu. Chunki jamaet Özining ténidur. Mesilen, «Ros.» 1:1-2, 9:4-5 we izahatlarni körüng.

— «Yéqin turghanlar» yene Yehudiylarni körsitidu, elwette.

2:17 Yesh. 57:19; Ef. 3:12.

2:18 Yuh. 10:9; 14:6; Rim. 5:2; Ef. 3:12; Ibr. 10:19.

2:19 Gal. 6:10.

2:20 «siler rosullar we peyghemberler bolghan ulning üstige qurulmaqtisiler» — yaki, «siler rosullarning we peyghemberlerning ulning üstige qurulmaqtisiler».

«siler rosullar we peyghemberler bolghan ulning üstige qurulmaqtisiler; binaning «burjek téshi» bolsa Eysa Mesih Özidur» — «qoshumche söz»diki «rosullar we peyghemberler» üstidiki muzakirimizni körüng.

2:20 Yesh. 28:16; Mat. 16:18; 1Kor. 3:9,10; 1Pét. 2:4; Weh. 21:14

«Efesusluqlarga»

silashturulup, Rebde muqaddes bir ibadetxana bolushqa ösüp barmaqta..²² Silermu qoshulup Uningda Xudaning bir turalghusi bolushqa Rohta birleshtürülüp qurulmaqtisiler..

3¹ Shu sewebtin siler «yat eldikiler» üçhün Mesih Eysaning mehbusi bolghan menki Pawlus —..² (siler belkim manga tapshurulghan, silerge Xudaning shepqitini élip baridighan ghojidarliqim toghruluq..³ yeni Uning manga wehiy bilen sirni ayan qilghanliqi toghruluq xewer bolushunglar mumkin (men bu toghrisida ilgiri az-paz yazghanidim..⁴ siler uni oqughininglarda, Mesihning siri toghruluq yorutulghanliqimni bilip yétisiler..⁵ ilgiriki dewrlerde bu sir insan balilirigha Uning muqaddes rosulliri we peyghemberlirige Roh arqiliq hazirqidek éniq wehiy qilinghandek, ayan qilinghan emes..⁶ Démek, xush xewer arqiliq «yat eldikiler»din bolghanlarmu orta q mirasxorlar, tendiki orta q ezalar, Mesih Eysada bolghan wedidin orta q behrimen bolghuchilar bolidu..⁷ Xudaning shepqiti manga élip kelgen iltipatl bilan, Uning küch-qudratining yürgüzülüşhi bilen, men bu ishqa xizmetkar qilip teyinlendim..⁸ manga — muqaddes bendiliri ichidiki eng töwinidinmu töwen bolghan manga mushu iltipatl, yeni eller arisida Mesihning mölcherligüsiz bayliqliri toghruluq xush xewer jakarlash..⁹ we shundaqla hemmini yaratqan Xudada yoshurun bolup kelgen bu sirning qandaq emelge ashurulushi toghruluq hemmeylenni yorutush xizmiti amanet qilindi..¹⁰ Buning meqsiti ershlerde bolghan hökümlarlarga hem hoquqlarga Xudaning köp tereplimilik danaligi

2:21 «Uningda pütkül bina puxta jipsilashturulup, Rebde muqaddes bir ibadetxana bolushqa ösüp barmaqta» — «Rebde» «Mesih Eysaning Özide». 22-ayette «Rebde» «Uningda» dep élinidu.

2:21 1Kor. 6:19; 2Kor. 6:16; Ef. 4:16.

2:22 «Silermu qoshulup Uningda Xudaning bir turalghusi bolushqa Rohta birleshtürülüp qurulmaqtisiler» — «Roh» — Muqaddes Roh, Xudaning Rohi.

3:1 «Shu sewebtin siler «yat eldikiler» üçhün Mesih Eysaning mehbusi bolghan menki Pawlus —...» — «Mesih Eysaning mehburi» — Pawlus bu mektupni yazghanda Rimdiki bir türimde yatatti. Shühbisizki, rimliqlar Pawlusni «bizning mehbusemiz» dep olaytti — lékin Pawlus ishqa bashqiche qaraytti. Rimliqlarning uni qolgha élip türmige tashlighini Xudaning iradisi bolup, shu ish bilen yat ellerdin bolghan ishengüchilerning köp payda köridighanliqigha Pawlusning közi yetken; shuning bilen Pawlus: «siler yat eldikiler üçhün» éytqanda, men «rimliqlarning mehbusi» emes, belki «Mesihning mehbusi»men» deydu.

—Emeliyette Pawlusning bu sözliri 14-ayette dawamlashidu. 2-13-ayetlerning hemmisi «tirnaq ichige» élinghan.

3:1 Ros. 21:33; Ef. 4:1; Fil. 1:7,13,14,16; Kol. 4:3; 2Tim. 1:8; Flm. 1.

3:2 Ros. 13:2; Rim. 1:5; Ef. 3:8.

3:3 «yeni Uning manga wehiy bilen sirni ayan qilghanliqi toghruluq xewer bolushunglar mumkin men bu toghrisida ilgiri az-paz yazghanidim...» — mumkinchilik barki, «men yene bu toghrisida ilgiri az-paz yazghanidim» dégen söz bolsa uning mezkur mektuptiki 1-bab 9-ayette «Mesihning siri» toghruluq yazghan sözlirini körsitidu; bizningche u uning Efesusluqlarga ilgiri yazghan bir xétini körsitidu.

3:3 Ros. 22:17,21; 26:16,17; Rim. 16:25; Gal. 1:11,12.

3:5 «... rosulliri we peyghemberlirige Roh arqiliq hazirqidek éniq wehiy qilinghandek...» — «Roh» — Xudaning Rohi, Muqaddes Roh. «ilgiriki dewrlerde bu sir insan balilirigha uning muqaddes rosulliri we peyghemberlirige Roh arqiliq hazirqidek éniq wehiy qilinghandek, ayan qilinghan emes» — rosulning sözliri intayin zildur. U Mesih we jamaet toghruluq bu sir ilgiriki dewrlerde qet'iy ayan qilinmay qalghan emes, dep puritidu; emeliyette bolsa Tewrattiki peyghemberlerning bezi bésharetliride hem Tewratta xatirilengen bezi weqelerde bu sir puritilip ghil-pal körünidu.

3:5 Ros. 10:28.

3:6 «démek, xush xewer arqiliq...» — «xush xewer» — oqurmenlerning éside bolush kérekki, «Injil» dégen söz del «xush xewer» dégen menide. «démek, xush xewer arqiliq «yat eldikiler»din bolghanlarmu orta q mirasxorlar, tendiki orta q ezalar, Mesih Eysada bolghan wedidin orta q behrimen bolghuchilar bolidu» — Yehudiy emeslerning «orta q mirasxor» bolghanliqi «ishengüchi Israil bilen orta q mirasxor» bolghanliqini körsitidu; «ten» mushu yerde Mesihning téni, yeni jamaetni körsitidu.

3:7 Ef. 1:19; Kol. 2:12.

3:8 «eller arisida Mesihning mölcherligüsiz bayliqliri toghruluq xush xewer jakarlash» — «eller» Muqaddes Kitabta daim déyilgende, «Yehudiy emesler», «yat ellikler»ni körsitidu.

3:8 Ros. 9:15; 13:2; 22:21; 1Kor. 15:9; Gal. 1:16; 2:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11,15.

3:9 Yar. 1:3; Zeb. 33:6; Yuh. 1:3; Rim. 16:25; Ef. 1:9; Kol. 1:16, 26; 2Tim. 1:10; Tit. 1:2; Ibr. 1:2; 1Pét. 1:20.

«Efesusluqlarga»

jamaet arqiliq hazir ashkare qilinishtin ibaretur..¹¹ Bu ish bolsa, Uning Mesih Eysa Rebbimizde ijra qilinghan menggülik muddiasi boyichidur;¹² Uning ishench-sadiqliqi arqiliq biz jasaretke hem Xudaning aldigha xatirjemlik bilen kirish hoquqigha ige bolduq;¹³ shuning üçün silerdin ötünimenki, méning siler üçün tartqan japa-jebirlirim tüpeylidin perishan bolmanglar; chünki bu ish silerning shan-sheripinglar bolidu)..

¹⁴ Men shu sewebtin tizirimni Atigha pükimenki,¹⁵ (asman-zémindiki barliq atiliq munasiwetler Uningdin «ata» namini alidu).¹⁶ U Öz shan-sheripidiki bayliqlar bilen, Rohi arqiliq silerni ichki dunyayinglarda küchlendürgey;¹⁷ shuning bilen Mesih qelbinglarda ishench arqiliq turup, siler méhir-muhebbet ichide yiltiz tartqan, ul sélinghan,¹⁸⁻¹⁹ barliq muqeddes bendiler bilen bille Mesihning muhebbitining kengliki, uzunluqi, chongqurluqi we égzilikini chüshinip igiliwalghaysiler; yeni ademning bilip yétishidin hessilep éship chüshidighan Uning muhebbitini bilip yetkeysiler, shuningdek Xudaning mukemmel jewhiri bilen toldurulghaysiler.²⁰ Emdi ichimizde yürüzidighan qudriti boyiche barliq tilikimiz yaki oylichanirimizdinmu heddi-hésabsiz artuq wujudqa chiqirishqa qadir Bolghuchigha, —²¹ Uninggha dewrdin dewrgiche, ebedil'ebedgiche jamaette Mesih Eysa arqiliq shan-sherep bolghay! Amin!

4¹ Emdi shu seweblerdin, Rebning mehbusi bolghan menki, Xudaning silerni chaqirghan büyük chaqiriqigha layiq halda méngishliringlarni ötünimen,² hemme ishta kemterlik we yuwash-mulayimlik bilen, sewrchanliq bilen, bir-biringlarga muhebbet ichide keng qorsaq bolup,³ inaq-xatirjemlikning rishtisi bilen, Rohta bolghan birlikni tutushqa intilishinglarni ötünimen..⁴ Ten birdur, Roh birdur, — xuddi chaqirilghininglarda, oxshash bir arzu-

3:10 «Buning meqsiti ersherde bolghan hökümrانlarga hem hoquqlarga Xudaning köp tereplimilik danaligi jamaet arqiliq hazir ashkare qilinishtin ibaretur» — «ersherde bolghan hökümrانlar» hem hoquqlar belkim hem perishtiler we yene jin-sheytanlarni körsitidu (6:12ni köring).

3:10 1Pét. 1:12.

3:11 «Uning Mesih Eysa Rebbimizde ijra qilinghan menggülik muddiasi boyichidur» — bashqa birxil terjimisi bolsa «Uning Mesih Eysa Rebbimizde nishan qilinghan menggülik muddiasi boyichidur».

3:12 Yuh. 10:9; 14:6; Rim. 5:2; Ef. 2:18; Ibr. 10:19.

3:13 «shuning üçün silerdin ötünimenki, méning siler üçün tartqan japa-jebirlirim tüpeylidin perishan bolmanglar; chünki bu ish silerning shan-sheripinglar bolidu» — bu ayetning üç mumkinchiligi bar menisi toghruluq «qoshumche söz»imizni köring.

3:13 Fil. 1:14; Kol. 1:24; 1Tés. 3:3.

3:14 «shu sewebtin ...» — 1-ayetning dawami. «men shu sewebtin tizirimni Atigha pükimenki, ...» — «Ata» Xuda, elwette. Bezi kona köchürmilerde «Shu sewebtin tizirimni Reb Eysa Mesihning Atisigha pükimenki,...» déyilidu.

3:15 «asman-zémindiki barliq atiliq munasiwetler Uningdin «ata» namini alidu» — bu sözning ehmiyiti belkim shuki, Xuda «Ata» bolghandin kéyin, asman-zéminni «atiliq», yeni «ata-baliliq» (meyli insanlar arisida bolsun, haywanlar arisida bolsun yaki hetta ösümlükler arisida bolsun) munasiwetler bilen toldurghan. Pawlus, Xuda Özining atiliq muhebbitini mushu köpligen munasiwetler bilen ispatlamaqchi bolghan yerde, men Uning perzent bolush süpitim bilen, Uningdin mushundaq büyük tilekni tolimu ishench bilen tileymen, démekchi.

3:16 «U Öz shan-sheripidiki bayliqlar bilen, Rohi arqiliq silerni ichki dunyayinglarda küchlendürgey» — «ichki dunya» grék tilida «ichki adem» — bu ibare ademning rohini, qelbini, «ichki dunya»sini körsitidu.

3:16 Ef. 6:10.

3:17 Kol. 2:7.

3:18-19 «barliq muqeddes bendiler bilen bille Mesihning muhebbitining kengliki, uzunluqi, chongqurluqi we égzilikini chüshinip igiliwalghaysiler; yeni ademning bilip yétishidin hessilep éship chüshidighan uning muhebbitini bilip yetkeysiler, shuningdek Xudaning mukemmel jewhiri bilen toldurulghaysiler» — oqurmenler diqqet qiliduki, bu ulugh ishlar üçün, bolupmu muhebbetni toluq igiliwélsh üçün Xudaning Rohi arqiliq kelgen küch-qudret tolimu kérektur (16-ayetni köring).

3:20 Rim. 16:25.

4:1 Yar. 17:1; 1Kor. 7:20; Fil. 1:27; Kol. 1:10; 1Tés. 2:12.

4:2 «hemme ishta kemterlik we yuwash-mulayimlik bilen, sewrchanliq bilen...» — Injilda «yuwash-mulayimlik»ning alahidiligi bar; u bolsimu qorqunchtin küchliklerge yol qoyidighan ajizliq emes, belki Xudaning yolida talash-tartishlardan qol üzüsh, Xudaning hemme ishlerimizni zorawanliqsiz, jédelsiz toghra orunlashturushigha iman baghlashtur; mushundaq pozitsiye mulayim, yuwashliq bilen bildürüldü.

4:2 Kol. 1:11; 3:12; 1Tés. 5:14.

4:3 «... Rohta bolghan birlikni tutushqa intilishinglarni ötünimen» — «Rohta» — Xudaning Rohida, Muqeddes Rohta.

«Efesusluqlarga»

ümidke chaqirilgħininglardek, —⁵ Reb birdur, iman-étiqad birdur, chö müldürölüş birdur,⁶ hemming XudaAtisi birdur; U bolsa hemmidin üstün turghuchi, hemmini yürgüzguchi we hemmimizning ichide Bolghuchidur.⁷ Shundaqtimu hazir herbirimizge Mesihning iltipatining ölchimi boyiche shepquet teqdim qilinghandur;⁸ shunga, Muqeddes Kitabta Xuda éytqinidek: — «U yuqirigha kötürüldi, insanlarni tutqun qilghuchilarni U Özi esir qilip élip ketti, Hem insanlarga iltipatlarni teqdim qildi».

⁹ Emdi «kötürölgen» zat bolsa, awwal yerning tégige chüshken zatning Özi emesmu?¹⁰ Chüshken zat bolsa barliq ershlerdin yuqirigha kötürölgenning del Özidur; kötürölüşining meqsiti, alemning barliqini toldurushtin ibaret;¹¹ Shunga, bezilerni rosullar, bezilerni peyghemberler, bezilerni xush xewerchiler, bezilerni baqquchi we yaki telim bergüchiler qilip teyinligen del Özidur.¹² Bularning meqsiti muqeddes bendilerni xizmet wezipisige, jümlidin Mesihning ténini qurup chiqishqa qorallandurup kamaletke yetküzüshtin ibaret;¹³ weziye hemmimizning étiqadta hem Xudaning Oghlini toluq tonushta birlikke kélishimizgiche, kamil adem bolup yétiship chiqishimizgiche, — yeni Mesihning mukemmel jewhiri gewdilengen qeddi-qamet ölchimige yétishimizgiche dawamlashturulmaqta;¹⁴ shundaq bolghanda, yene gödek balilardin bolmay, ademlerning quwluqidin oylap chiqqan aldamchi niyet-pilanliri bilen, ularning hiyle-neyringidin chiqqan telimatining dolqunliridin urulup, uning herxil shamilida uyaq-buyaqqa uchurulup ketmeymiz;¹⁵ eksiche, méhir-muhebbet ichide turup heqiqetke bérilip ish körüp, béshimiz bolghan Mesihke bagħlinishta her jehettin ösüp yétilidighan bolimiz;¹⁶ Uningdin

4:5 Qan. 4:39; Mal. 2:10; 1Kor. 8:4, 6; Luqa 12:50

4:6 «hemmimizning ichide Bolghuchidur» — bezi kona köchürmilerde «hemming ichide Bolghuchidur» (yaki «hemming ichididur» yaki «hemminglarning ichide Bolghuchidur») déyilidu. 4-7-ayetler körsetken birlikler toghruluq «qoshumche söz»imizde qisqiche muzakire qilimiz.

4:7 Rim. 12:6; 1Kor. 12:11; 2Kor. 10:13; 1Pét. 4:10.

4:8 «shunga, Muqeddes Kitabta Xuda éytqinidek: — «U yuqirigha kötürüldi, insanlarni tutqun qilghuchilarni U Özi esir qilip élip ketti, hem insanlarga iltipatlarni teqdim qildi» — rosul Pawlus bu sözliride «Zebur»diki 68:18ni neqil keltürüp tüp menini yekünligen. «Yuqirigha kötürüldi» Mesihning ölümidin tirilip ershlerge kötürölgenlikini körsitidu. U ershtin Özige ishengenlerge Muqeddes Rohni ewetip herxil iltipatlarni teqdim qildi we shuningdek hazirmu teqdim qilmaqta. —Bu ajayib bésharetning menisini toluqraq tonush üçün biz «Zeb.» 68:18ge qoshqan izahatni körüng.

4:8 Zeb. 68:18

4:9 «Emdi «kötürölgen» zat bolsa, awwal yerning tégige chüshken zatning Özi emesmu?» — Mesihning «yerning tégige (grék tilida «teglirige») chüshken»liki némini körsitidu? «Zeb.» 139:15ni körüng. Bu Zeburdiki küy boyiche «yerning tegliri» bolsa insanning tüp tebiiti shekillendürölgen jay bolup, Mesihning «yerning teglirige chüshüş»i belkim del insanning tebiitining tüp mesilisini, yeni gunahliq mahiyitimizni üzül-késil bir terep qilishi üçün idi. Shunga bizningche bu ibare Mesih kréstke mixlinishning chongqur azablirida bir terep qilghan ishlarni körsitidu; bezi alimlar, Mesihning «chüshkenlikni», ölümidin kéyin roħining teħtisaragħa chüshkenlikini körsitidu, dep qaraydu. Buningmu mumkinchilik bar.

4:9 Yuh. 3:13; 6:62; Zeb. 139:15

4:11 «Shunga, bezilerni rosullar, bezilerni peyghemberler, bezilerni xush xewerchiler, bezilerni baqquchi we yaki telim bergüchiler qilip teyinligen del Özidur» — oqurmenler diqqet qiliduki, bu ayyette éytilghan sowghatlar (8-ayetni körüng) «roħiy iltipatlar» emes, belki «roħiy iltipatlar»gha ige bolghan roħiy ademlerdur. Mesih mushundaq ademlerni jamaiti we dunyani beriketlesh üçün teyinleydu.

4:11 1Kor. 12:28.

4:12 «muqeddes bendilerni xizmet wezipisige, jümlidin Mesihning ténini qurup chiqishqa ...» — «jümlidin» — yaki «yeni» dep chüshengili bolidu. «Bularning meqsiti muqeddes bendilerni xizmet wezipisige, jümlidin Mesihning ténini qurup chiqishqa qorallandurup kamaletke yetküzüshtin ibaret» — démek, rosullar, peyghemberler, xush xewerchiler, baqquchilar we telim bergüchiler (11-ayet)ning wezipisi Mesihning ténini bolghan jamaetni Xudaning toluq xizmitini qilish üçün qorallandurushtin ibaretur. Xudaning xizmitini qilidighan bu «roħaniy ademler»la emes, belki pütkül jamaatning hemme ezaliri öz roli boyiche wezipisige emel qilishi kérektur.

—«Qurup chiqish» dégen ibare toghruluq «kirish söz»imizni körüng.

—Grék tilida «qorallandurup kamaletke keltürüş» birla söz bilen ipadiliniidu.

4:12 Rim. 12:5; 1Kor. 12:27; Ef. 1:23; 5:23; Kol. 1:24.

4:14 Mat. 11:7; 1Kor. 14:2.

4:15 «... béshimiz bolghan Mesihke bagħlinishta her jehettin ösüp yétilidighan bolimiz» — sözmüsöz terjimisi: «... béshimiz bolghan Mesihke bagħlinishta Uninggha (yaki «Uning ichige») her jehettin ösüp yétilidighan bolimiz». Démek, «allıqachan uning téningin bir ezasi bolghan halda ... dawamlıq ösıdighan...».

4:15 Ef. 5:23; Kol. 1:18.

«Efesusluqlarga»

pütkül ten, ezaliri bir-birige jipsilashturulup, ozuqluq teminligüchi herbir öge arqiliq bir-birige tutashturulup, herbir ezaning özige xas ölchengen wezipini ötishi bilen barghanche östürülüp, muhebbet ichide öz-özini qurup chiqishqa ishlimekte...

¹⁷ Shunga shuni éytimeyki, Rebte uni tapilaymenki, yat ellerningkidek, yeni ularning öz oy-pi-kirlirining bimenilikide mangghinidek méngiwermeslikinglar kérek; ¹⁸ ular qelbining qattiqli-qidin kélip chiqqan bilimsizlik tüpeylidin, Xudaning hayatidin ada-juda qilinip, chüshenchisi qarangghuliship ketken; ¹⁹ ar-nomusni tashliwétip, nepsaniyetchilik awup herxil iplasliqlarni yürgüzüşke, keyp-sapagha bérilgen. ²⁰ Emma siler bolsanglar, Mesihni shundaq yolda öginip tonughan emessiler — ²¹ (heqiqetning Eysada bolghinidek, uni heqiqeten anglighan, uningda ögitilgen bolsanglar) — ²² démek, ilgiriki turmushunglarga xas bolghan, aldamchi arzu-heweslerge egiship özi bulghighuchi «kona adem»ni séliwétip; ²³ oy-zéhninglarning rohida yéngilini, ²⁴ Xudaning oxshashliqigha asasen, heqiqettin chiqqan heqqaniyliqta we pakmuqeddeslikte yaritilghan «yéngi adem»ni kiyiwélishinglar kérektur...

²⁵ Shuning bilen yalghanchiliqni séliwétip, herbirimiz öz yéqinlirimiz bilen heqiqetni sözlisheyli; chünki biz bir-birimizge nisbeten bir tenning ezaliridurmiz...

²⁶ «Achchiqlininglar, emma gunah qilmanglar»; ghezippinglar kün patquche dawam étiwermisun; ²⁷ yaki Iblisqa héch orun qoyup bermenglar...

²⁸ Oghri ikkinchi oghriliq qilmisun; eksiche u méhnet qilip ikki qoligha tayinip halal ish qilsunki, hajiti bolghanlarchimu bölüp bergüdek öz tapqini bolsun...

²⁹ Aghzinglardin héchqandaq iplas söz chiqmisun, peqet anglighuchilargha shepzet yetsun üçün, éhtiyajqa uyghun we ademni qurup chiqidighan sözlerni éytinglar. ³⁰ Xudaning Muqeddes Rohigha azab bermenglar; chünki siler Uning bilen hör-nijat küni üçün möhürlengensiler;

³¹ özünglardin herqandaq öch-adawet, achchiq-ghezep, qehr, jédel-majiralar, til-ahanet hemde herxil qara niyetlerni néri qilinglar; ³² bir-biringlarga méhriban, yumshaq dilliq bolup, Xuda Mesihke silerni kechürüm qilghinidek bir-birininglarni kechürüm qilinglar...

4:16 «Uningdin pütkül ten, ezaliri bir-birige jipsilashturulup, ozuqluq teminligüchi herbir öge arqiliq bir-birige tutashturulup...» — «pütkül ten» — jamaettur.

4:16 Rim. 12:5; 1Kor. 12:27; Ef. 2:21.

4:17 Rim. 1:9, 18; 1Pét. 4:3.

4:18 1Tés. 4:5.

4:22 «ilgiriki turmushunglarga xas bolghan, aldamchi arzu-heweslerge egiship özi bulghighuchi «kona adem»ni séliwétip, ...» — «kona adem» toghruluq «Rim.» 6:6 we izahatini köring.

4:22 Kol. 3:9; lbr. 12:1; 1Pét. 2:1.

4:24 Rim. 6:4; Kol. 3:10; 1Pét. 4:2.

4:25 Zek. 8:16.

4:26 «Achchiqlininglar, emma gunah qilmanglar» — «Zek.» 8:16, «Zeb.» 4:4. Bu ayet 25-ayettiki «heqiqetni sözlisheyli» dégen söz bilen baghliqtur. Bir tereptin achchiqlinishqa tégishlik sewebi bolup turup gep qilmisa gunah bolidu; yene bir tereptin achchiq ademni gunahqa bashlishimu mumkin, shu tereptinmu hézi bolushi kérek. Shunga «Achchiqlininglar, emma gunah qilmanglar» déyilidu.

«ghezippinglar kün patquche dawam étiwermisun» — yene birxil terjimisi: «Achchiqlashning sewebi kün patquche dawamlashiwermisun». Eger bu terjime toghra bolsa, adem uninggha zadi qandaq emel qilishi kérek? — bizningche bu terjime mentiqighe uyghun emes.

4:26 Zeb. 4:4

4:27 «yaki Iblisqa héch orun qoyup bermenglar» — «Iblis» — Sheytan.

4:27 Yaq. 4:7; 1Pét. 5:9.

4:28 Ros. 20:35; 1Tés. 4:11; 2Tés. 3:8,12.

4:29 Mat. 12:36; Ef. 5:3, 4.

4:30 «chünki siler Uning bilen hör-nijat küni üçün möhürlengensiler» — «hör-nijat küni» — 1:14diki izahatni köring.

4:30 Luqa 21:28; Rim. 8:16,23; 2Kor. 1:22; 5:5; Ef. 1:13,14.

4:31 Kol. 3:19.

4:32 «Mesih bizni söyüp, Özini biz üçün Xudagha xushpuraq süpitide hediye-qurbanliq bolushqa atap pida qilghandek silermu muhebbet ichide ménginglar» — «xushpuraq süpitide hediye-qurbanliq» mushu yerde (barliqi Xudagha atap köydürülen) «köydürme qurbanliq» közde tutulidu.

4:32 Mat. 6:14; Mar. 11:25; Fil. 2:1; Kol. 3:12,13.

«Efesusluqlarga»

Dawami

5¹⁻² Shunga Xudaning söyümlük perzentliridin bolup, Uni ülge qilinglar; hemde Mesih bizni söyüp, Özini biz üçün Xudagha xushpuraq süpitide hediye-qurbanliq bolushqa atap pida qilghandek silermu muhebbet ichide ménginglar..³ Emma muqeddes bendilerge layiq halda, buzuqluq, herqandaq paskiniliq yaki nepsaniyetchilik aranglarda hetta tilghimu élinmisun..⁴ Shundaqla iplasliq, exmiqane paranglar yaki chakina chaqchaqlarmu tilinglarga élinmisun — bularmu muwapiq emestur — belki aghzinglardin teshekkürlér chiqsın..⁵ Chünki shuningdin xewerdarsilerki, herqandaq buzuqluq qilghuchi, napak bolghuchi yaki nepsaniyetchi kishi (bundaq kishi emeliyette bir butpereske barawer) Mesih we Xudaning padishahliqigha mirasxor bolalmaydu..⁶ Héchkimge özünglarni quruq gepler bilen aldatmanglar; chünki bu ishlar tüpeylidin Xudaning ghezipi itaetsizlikdin bolghan perzentlerning béshigha chüshidu..⁷ Shunga ulargha mushu ishlarda shérik bolmanglar;⁸ chünki silér esli qarangghuluq idinglar, lékin hazir Rebde yoruqluqsiler; yoruqluqning perzentlirige layiq ménginglar..⁹ (chünki yoruqluqning méwisi toluq méhribanliq, heqqaniyliq we heqiqettin terkiib tapqandur),..¹⁰ néme ishlarning Rebni xursen qilidighanliqini öginip ispatlanglar..¹¹ Qarangghuluqtiki méwisiz ishlar bilen chétilip qalmanglar; eksiche, ularni échip eyiblenanglar..¹² chünki ularning yoshurunche ishligenlirini hetta tilgha élishmu nomus ishtur..¹³ Emma yoruqluq bilen eyiblep ashkarilanghan herqandaq nerse ochuq körünidu; yoruqluq ashkarilanghan hemme nerse yoruqluqqa aylinidu..¹⁴ Shuning üçün U mundaq deydu: —

«Oyghan, ey uyquchi!

Tiril ölüklér arisidin!

We Mesih séni parlap yoritidu»..¹⁵

¹⁵ Shuning üçün silerning méngiwatqan yolunglarga éhtiyat bilen diqqet qilinglar; yolunglar nadanlarningkidek emes, danalarningkidek bolsun..¹⁶ waqit-pursetni gheniyet bilip tutuwélinglar; chünki mushu dewr rezidur..¹⁷ Bu sewebtin nadan bolmanglar, belki Rebning iradisining néme ikenlikini chüshengüchi bolunglar..¹⁸ Haraq-sharab ichip mest bolmanglar; shundaq qiliq ademni shallaqlashturidu; buning ornigha Rohqa toldurulghuchi bolunglar..¹⁹ bir-biringlarga zebur-neghmiler, medhiye küyliri we rohiy naxshilar éytiship, qelbinglarda naxsha-neghmiler yangritip Rebni medhiyilenglar..²⁰ herdaim hemme ishlar üçün Reb Eysa

5:1-2 Yuh. 13:34; 15:12; Gal. 2:20; 1Tés. 4:9; Tit. 2:14; 1Pét. 3:18; Ibr. 8:3; 9:14; 1Yuha. 3:23; 4:21

5:3 Mar. 7:21; Ef. 4:29; Kol. 3:5.

5:5 1Kor. 6:10; Gal. 5:19; Kol. 3:5; Weh. 22:15.

5:6 Yer. 29:8; Mat. 24:4; Mar. 13:5; Luqa 21:8; Kol. 2:4,18; 2Tés. 2:3; 1Yuha. 4:1.

5:8 1Tés. 5:4.

5:9 Gal. 5:22.

5:11 Mat. 18:17; 1Kor. 5:8; 10:20; 2Kor. 6:14; 2Tés. 3:14.

5:13 Yuh. 3:20,21.

5:14 «Oyghan, ey uyquchi! Tiril ölüklér arisidin! We Mesih séni parlap yoritidu» — bu sözlér Tewrattiki bésharet emes, belki Tewrattiki birneche bésharetlerning birxil yeküni yaki Injil dewridiki namelum peyghemberning küy-medhiye sözliridin élinghan sözlér bolushi mumkin.

5:14 Rim. 13:11; 1Tés. 5:6.

5:15 Kol. 4:5.

5:16 «waqit-pursetni gheniyet bilip tutuwélinglar...» — grék tilida «mushu künlarni gheniyet bilip tutuwélinglar...».

5:16 Rim. 13:11.

5:17 Rim. 12:2; 1Tés. 4:3.

5:18 «haraq-sharab ichip mest bolmanglar; shundaq qiliq ademni shallaqlashturidu; buning ornigha Rohqa toldurulghuchi bolunglar...» — «Roh» — Xudaning Rohi, Muqeddes Roh.

5:18 Pend. 23:29; Yesh. 5:11,22; Luqa 21:34; Ros.24

5:19 «bir-biringlarga zebur-neghmiler, medhiye küyliri we rohiy naxshilar éytiship, qelbinglarda naxsha-neghmiler yangritip rebni medhiyilenglar» — «zebur-neghmiler» belkim sazgha tengkesh qilinip éytilidighan naxshilar; «medhiye küyliri» belkim sabsiz naxshilar; «rohiy naxshilar» belkim stixiyilikdin, özlikidin, Muqeddes Rohning ilhami bilen éytilghan naxshilarni körsitishi mumkin («1Kor.» 14:15ni we izahatlarnimu köring).

5:19 Kol. 3:16.

«Efesusluqlar»

Mesihning namida Xuda hem Ata Bolghuchigha teshekkür-rehmet éytinglar,²¹ Mesihtin eyminip, bir-biringlarga boysununglar..

²² Siler ayallar, Rebke boysunghandek öz erliringlarga boysununglar;²³ chunki Mesih jamaetning béshi bolghandek, er ayalning béshidur; Mesih yene teng qutquzghuchidur..²⁴ Emdilikte jamaet Mesihke boysughandek, ayallar erlirige hemme ishta boysunsun.

²⁵ Erler ayalliringlarni söyünglar, xuddi Mesihningmu jamaetni söyüp, uning üçün Özini pida qilghinidek söyünglar..²⁶ Mesihning jamaet üçün shundaq qilishi jamaetni muqeddes qilib, «dasning süyi» bolghan söz-kalam bilen yuyup paklandurush üçündür..²⁷ shuningdek jamaetni shereplik halda Özige hazir qilib, uni héch dagh, qoruq yaki bularga oxshash herqandaq nersilerdin xaliy qilib, toluq muqeddes we eyibsiz qilishtin ibarettur..²⁸ Shuninggha oxshash, erler öz ayallarini öz ténini söygendek söyüshi kérektur; öz ayalini söygen kishi özini söygen bilen barwer.²⁹ Chunki héchkim esla özining étidin nepretlengen emes, eksiche uni ozuqlanduridu hem asraydu; bu xuddi Mesihning jamaetni ozuqlanduridighinigha hem uni asraydighinigha oxshaydu.³⁰ Chunki biz Uning ténining ezaliridurmiz: —

³¹ «Shu sewebtin er ata-anisining yénidin ayrilip, öz ayaligha baghlinidu; ikkisi bir ten bolidu»..

³² Bu sir intayin chongqurdur; emma men hazir Mesih we jamaet toghruluq sözlewatimen..

³³ Emma silermu herbiringlar öz ayalinglarni özünglarni söygendek söyünglar; ayal bolsa, éridin eyminip, uni hörmetlisun.

5:20 Kol. 3:17; 1Tés. 5:18.

5:21 «Mesihtin eyminip, bir-biringlarga boysununglar» — bu ishlar we qalghan jékilesler asasen hemmisi «Muqeddes Rohqa toldurulush»ning netijisidir.

—«Mesihtin eyminip, bir-biringlarga boysununglar» — «Mesihtin eyminish» birinchi orunda bolush kérek; jamaettiki melum bir qérindishigha boysunush Mesihning emrlirige uyghun kelmise u chaghda u qérindishigha boysunmasliq kérektur.

5:22 Yar. 3:16; 1Kor. 14:34; Kol. 3:18; Tit. 2:5; 1Pét. 3:1.

5:23 «chunki Mesih jamaetning béshi bolghandek, er ayalning béshidur; Mesih yene teng qutquzghuchidur» — «ten» mushu yerde «jamaet»ni körsitidu. Yene bir tereptin rosul Pawlus mushu yerde «Mesih teng qutquzghuchidur» dégen sözi bilen, erning öz ayalini qutquzush we ayalning ténini asrash mes'uliyiti bar, dégeni puritidu.

5:23 Rim. 12:5; 1Kor. 11:3; 12:27; Ef. 1:22,23; 4:12,15; Kol. 1:18,24.

5:25 Gal. 1:4; Ef. 5:2; Kol. 3:19.

5:26 «Mesihning jamaet üçün shundaq qilishi jamaetni muqeddes qilib, «dasning süyi» bolghan söz-kalam bilen yuyup paklandurush üçündür» — «jamaetni» grék tilida «uni». Bu ayettiki «u» jamaetni körsatkende, grék tilidiki «ayalche rod»ta ipadlinidu. Ayettiki oxshitish del shuki, yigitning toyda özige yatliq bolidighan söyümlük qizni özige hazir qilghinidek, Mesih jamaetni Özige hazir qilidu. Toy bolsa jennette bolidu («Weh.» 19:7-9, 21:9-10ni köring). «... «dasning süyi» bolghan söz-kalam bilen yuyup paklandurush üçündür» — «dasning süyi» Tewrat dewridiki zamanlarda kahinlar ibadetxanida Xudagha herqétim yéqinlashqanda, pütkül tenlirini chong das («dengiz») ichide yuyushi kérek. Shuninggha oxshash yolda Xudagha yéqinlashqinimizda, bizde nalayiq birer ishlar bolsa, Uning söz-kalamini bizge paklandurush yolini (démek, gunahni iqrar qilib, towa qilish, Eysaning qéni arqiliq kechürüm qilinip paklandurulush yolini) körsitish rolini oynaydu.

5:26 Tit. 3:5; 1Pét. 3:21.

5:27 Kol. 1:22.

5:30 «Chunki biz Uning ténining ezaliridurmiz: —» — bezi kona köchürülmilerde: «Chunki biz Uning ténining ezaliridurmiz; biz Uning etliridin, Uning söngekliridin bolghanmiz» déyilidu («Yar.» 2:23ni köring).

5:30 Rim. 12:5; 1Kor. 12:27.

5:31 «Shu sewebtin er ata-anisining yénidin ayrilip, öz ayaligha baghlinidu; ikkisi bir ten bolidu» — «Yar.» 2:23.

5:31 Yar. 2:24; Mat. 19:5; Mar. 10:7; 1Kor. 6:16.

5:32 «Bu sir intayin chongqurdur; emma men hazir Mesih we jamaet toghruluq sözlewatimen» — er-ayalning bir-birige baghlinip bir ten bolushi herheqiqet chongqur bir sir; Mesihning jamaetke baghlinip uning bilen bir ten bolushi téximu chongqur bir sirdur.

«Efesusluqlarga»

6¹ Balilar, Rebde ata-aniliringlarga itaet qilinglar; chunki bu durusdur..² «Atangni we anangni hörmetle» — bu bolsa öz ichige wedini alghan birinchi emrdur —

³ «Shuning bilen séning ishliring qutluq bolidu, zéminda uzun ömür körisen» — dep wede qilinghan..

⁴ Siler atilar, baliliringlarni xapa qilmanglar, belki ularni Rebning terbiyisi hem körsetmiside béqinglar..

⁵ Siler qullar, ettin bolghan xojayininglarga Mesihke itaet qilghininglardek chin könglünglardin eyminish we titresh bilen itaet qilinglar;..⁶ peqet köz aldidila xizmet qilip, ademni xush qilghuchi qullardin bolmanglar, belki Mesihning qullirining süpitide Xudaning iradisini jan-dil bilen beja keltürünglar;..⁷ ademlerge emes, belki Rebge chin dilinglardin xizmet qilinglar;..⁸ shuni bilgenki, herqandaq adem birer yaxshiliq qilsa, meyli u qul bolsun yaki hör bolsun, shu ish Rebding uninggha yanidu.

⁹ Siler xojayinlar, qulliringlarchimu oxshash yol bilen muamile qilip, ulargha heywe qilishtin qol üzünglar; chunki ularningmu we silerningmu xojayininglar ershtidur, Uningda herqandaq ademning yüz-xatirisini qilish dégenning yoqluqini bilisiler..

¹⁰ Axirda, qérindashlar, Rebde we Uning küch-quдрitide küchlendürlünglar;..¹¹ Iblisning hiyle-neyrenglirige taqabil turushunglar üçün Xudaning pütkül sawut-yarighini kiyiwélinglar;..

¹² chunki élishidighinimiz et we qan igiliri emes, belki hökümrانlar, hoquqdarlar, bu dunyadiki qarangghuluqni bashqurghuchi dunyawı emirler, yeni ershlerde turuwatqan rezil rohiy küchlerdur..¹³ Mushu wejedin özünglarga Xudaning pütün sawut-yariqini élip artinglarki, rezillik künide berdashliq bilen qattiq turidighan, axir hemme ishni ada qilip, yerni ching dessep turidighan bolisiler..¹⁴⁻¹⁵ Emdi ching turunglar — heqiqet belwéghini bélinglarga baghlap, meydenglerge heqqaniyliq sawutini kiyip, putunglarga xatirjem-inaqliq xush xewirini yetküzishke teyyarliq choruqini kiyip, yerni ching dessep turunglar..¹⁶ Bu ishlarning hemmiside iman-ishenchning qalqinini qolgha élinglar; uning bilen siler rezil bolghuchining barliq ot oqlirini öchüriwételeydighan bolisiler..¹⁷ Hemde béshinglarga nijatning dubulghisini kiyip, Xudaning söz-kalamini, yeni Rohning qilichini élinglar;..¹⁸ hemme waqit-pesilde Rohta herxil dua-tilawet hem iltija bilen dua qilinglar; del bu ishta qet'iy hoshyar turup barliq muqeddes

6:1 Kol. 3:20.

6:2 «Atangni we anangni hörmetle» — «Mis.» 20:12.

6:2 Mis. 20:12; Qan. 5:16; 27:16; Mat. 15:4; Mar. 7:10.

6:3 «Shuning bilen séning ishliring qutluq bolidu, zéminda uzun ömür körisen» — «Mis.» 20:12, «Qan.» 5:16.

6:4 Qan. 6:7,20; Zeb. 78:4; Pend. 19:8; 29:17.

6:5 «Siler qullar, ettin bolghan xojayininglarga Mesihke itaet qilghininglardek chin könglünglardin eyminish we titresh bilen itaet qilinglar» — hemmimizning «eyminish we titresh» pozitsiyisi bilen Xuda üçün xizmet qilishimizgha toghra kélidu. «Eyminish we titresh» insanning aldaida emes, Xudaning aldaida bolushi kérek, elwette.

6:5 Kol. 3:22; 1Tim. 6:1; Tit. 2:9; 1Pét. 2:18.

6:9 Qan. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 34:19; Ros. 10:34; Rim. 2:11; Gal. 2:6; Kol. 3:25; 4:1; 1Pét. 1:17.

6:11 Kol. 3:12; 1Tés. 5:8.

6:12 Ef. 2:2.

6:13 «rezillik künide berdashliq bilen qattiq turidighan, axir hemme ishni ada qilip, yerni ching dessep turidighan bolisiler» — «rezillik küni» belkim rezillik üstünlükni igileydighan küni, Sheytanning küchi zor namayan qilinidighan künni körsitidu. Yene kélip u «hazirqi zaman»ning özini körsitishi mumkin. Axir bérp «Mesihning küni» «rezillik küni»ni tügeshtüridu.

6:13 2Kor. 10:4.

6:14-15 Yesh. 59:17; Luqa 12:35; 2Kor. 6:7; 1Pét. 1:13.

6:16 «...Bu ishlarning hemmiside iman-ishenchning qalqinini qolgha élinglar» — yaki «...Hemmidin muhimi iman-ishenchning qalqinini qolgha élinglar» yaki «Bularning hemmisining üstige, iman-ishenchning qalqinini qolgha élinglar».

6:17 «Xudaning söz-kalamini, yeni Rohning qilichini élinglar» — «Roh» — Xudaning Rohi, Muqeddes Roh.

6:17 Yesh. 59:17; 1Tés. 5:8; Ibr. 4:12; Weh. 2:16.

«Efesusluqlarga»

bendiler üçhün her tereplime dua-iltijalar qilinglar;..¹⁹ men üçhünmu dua qilinglarki, — éghiz achqinimda manga sözler kelsun, xush xewerning sirini dadilliq bilen ashkare qilay..²⁰ Men del shu ishqa zenjirler bilen baghlangan elchimen; shunga qilishqa tégishlikim boyiche, xush xewer yetküzüште dadilliq bilen söz qilishimga dua qilinglar..

²¹ Emdi méning toghramdiki ishlardin, méning qandaq ötüwatqanliqimdin xewerlinishinglar üçhün, söyümlük qérindash hem Rebde sadiq xizmetkar bolghan Tikikus silerge hemme ishlarni melum qilidu..²² Méning uni del mushu ish üçhün yéninglarga ewetishim, silerning ish-lirimizdin xewerdar bolushinglar we uning könglünglarga teselli we ilham bérishi üçhündur..

²³ Qérindashlarga xatirjemlik, muhebbet hem iman-ishench XudaAta we Reb Eysa Mesihdin bolghay!

²⁴ Reb Eysa Mesihni ölmes-chirimas söygü bilen söygüchilerge méhir-shepget yar bolghay!

6:18 «hemme waqit-pesilde rohta herxil dua-tilawet hem iltija bilen dua qilinglar» — «Roh» — Xudaning Rohi, Muqeddes Roh.

6:18 Luqa 18:1; Rim. 12:12; Kol. 4:2; 1Tés. 5:17.

6:19 Ros. 4:29; 2Tés. 3:1.

6:20 2Kor. 5:20.

6:21 Ros. 20:4; Kol. 4:7; Tit. 3:12.

6:22 2Tim. 4:12.

Qoshumche söz

1:18

«Xudaning chaqiriqigha baghlangan ümid we muqeddes bendiliride bolghan shereplik mirasining qimmetlikliki»

Rosul bu ayette Efesustiki ishengüchilerning: «**Uning chaqiriqigha baghligghan ümidining némilikini, muqeddes bendiliride bolghan shereplik mirasining qimmetliklikini**» bilip yétishi üçün dua qilidu.

Uning chaqiriqigha baghlangan ümid

Xuda her qétim öz xelqini chaqirghinida, herdaim uning chaqiriqigha baghlangan bir ümid bolghan bolidu; Ibrahim, Musa, Gidéon, Dawut we kényinki peyghemberlerge kelgen chaqiriqlarni körüng. Mushu ayettiki «chaqiriq» jamaetke bolghan chaqiriqni körsitidu; buning néme ikenlikige 4:5ning bayani chüshendürüş béridu: «**Chaqirilghininglarda, oxshash bir arzu-ümidke chaqirilghansiler**». Ademni heyran qalduridighan bu bayan herbirimizde bolghan chaqiriqlargha baghligghan ümidlerning bir-biridin ayrilmas derijide gireleshkenlikini körsitidu. Herqandaq qérindishim kelgüside herqandaq bext-beriketler, herqandaq bayliqlar we danaliqning herqandaq shad-xuramliqlirigha érishken bolsa, shulardin méningmu orta q nésiwem bolidu we uningmu méning érishkenlirimdin nésiwisi bolidu. Mana bularni biz chaqirilghanlarning sani bilen köpeytidighan bolsaq, buningdin chiqidighan netijini tesewwur qilish hergiz mumkin emes.

«Uning muqeddes bendiliride bolghan shereplik mirasining qimmetlikliki»

Bezi qérindashlar bu ibarini terjime qilghanda: «Xudaning qandaqmu mirasi bolidu?» yaki «Xuda qandaqmu Öz bendiliridin birer nersige érishishni oylaydu?» dep béshini qaturup bu ibarini «muqeddes bendilirining shereplik mirasining qimmetlikliki» dep terjime qilidu. Lékin grék tilida, bu ibarining éniq menisidin héchqandaq guman yoqtur (1:11-ayetnimu körüng). Biz wehiydiki sözlerge ishinishimiz kérek; gerche bizning eqli qabiliyitimiz bu ibarilerni chüshinishke ajizliq qilghan bolsimu, Xudaning ajiz ishengüchiliri bolghan bizlerdin kütkini barliqini tonup yétishimiz kérek. Bu ibarige yene tepsiliy qétirqénip qarisaq, Xudaning shu kütkini bolsa «sherep» hem «bayliq»larga toldurulidighan bolidu; shuningdek Uning kütkinining melum jehettin hazirmu bizlerde bar ikenlikini bayqaymiz. Qandaqla bolmisun, bizde bolghan bayliqlar bizge körünüginidin köp artuqtur! Bu heqiqet jamaettiki qérindashlirimiz bilen bolghan barliq munasiwitimizge tesir körsitishi kérek. Xudaning ailisidikilerni — u ilim ehli bolsun, sawatsiz bolsun; bay bolsun, namrat bolsun; chiqishqaq bolsun, jimighur bolsun, — uni «addiy» yaki «mezzisiz» dep hésablimasliqimiz kérek — chünki hetta herbirimizning kündilik turmushlirimizdimu Öz Oghlining shereplirini körsitishke Xudaning Rohining sirliq ishliri mewjut bolup turidu. Emeliyette, Xudaning bizdin kütkini del Uning Özi bizge iltipat qilip amanet qoyghinidur; bizde Xudaning shu iltipati arqiliq Oghlining köp tereplimilik ewzelliklirining ayan qilinishi némidégen shereplik ish-he! — bu «Oghulni körsitish» bolsa Uni özimizge, XudaAtimizgha, perishtilerge, bilidighinimiz intayin cheklik bolghan ershtiki bashqa küchlerge we emirlerge körsitishtin ibarettur. Bu ulugh ishlarni bilip yétishimiz üçün herbirimizge Xuda «**danaliq hem wehiyni özleshtürgüchi roh**»ni ata qilghay!

«Efesusluqlarga»

«**Danaliq hem wehiyni özleshtürgüchi roh**» dégen bu ibare toghruluq mushu yerde körsitimizki, uningda muhim bir achquch bar. «Danaliq» — ishlarning peqet «néme» bolush kéreklikini emes, belki «qandaq» we «qachan» bolush kéreklikini bilish — Xudadin eyminip Uning kalami üstide her küni oylinishning méwisidir — u wehiydin awwal kélidu. Xudaning asmandin insanalarga sowghatlarni tashlap bérédighanliqi pakittur; lékin sowghatlirining tashlinishigha yarisha, awwal danaliq bilen teyyarlanghan köngüller bolushi kérek.

Gunahlarda ölüsh; Mesih bilen bille jan kirgüzülüp, Uning bilen tirilip, kötürülüp, ershlerde olturghuzulush

«Gunahlarda ölgen» (2:1)

Ademni heyran qalduridighan bu ibare 2:1de körülidu: — «**siler qebihlikliringlar hem gunahliringlarda ölgen bolup, ...**»

Xuda Adem’atimiz Érem baghchisida: «**Sen buning** (men’i qilinghan méwe)**din yéseng, sen shu künde ölisen**» dégenidi. Adem’atimiz gunah sadir qilghan künide jismaniy jehettin ölmigen bolsimu, wujudidiki eng muhim jehette, yeni rohida öldi. Démek, u Xudaning dostluqi hem tonushidin mehrum qilinghan; chünki bu ishlar ademning rohi arqiliq özige melum bolidu.

Gunahning asaretlirige esir bolghan nurgun kishiler özlirini: «Ayighimizdin shamal ötüp turidighan», «xéli jénim bar!» dep qarishi mumkin; lékin heqiqiy muhim bolghan herbir xehettin éytqanda, ular alliqachan ölgendur; ular hayatning heqiqiy ehmiyitidin mehrumdur; heqiqiy hayat, yeni Xudaning hayati ulargha nisbeten yat bir nersidir (4:1).

Insanlar Mesihte «**yéngi qelb we yéngi roh**»ni qobul qilghanda, ular Xudani tonushqa qaytidin muyesser bolalaydu.

«**Mesih bilen bille jan kirgüzülüp, uning bilen tirilip, kötürülüp, ershlerde olturghuzulush**» (2:5-6).

Oqurmenler Pawlusning «Rimliqlargha» yazghan mektupini oqughan bolsa uningdiki 6:6 we 6:11de buninggha oxshap kétidighan ibarilarning bar ikenlikini esleydu. Mesih ölgende, U biz üçün Atisidin ayrilishi bilen gunahlarning jazasini kötürgen; shundaq bolupla qalmay, U gunahning özining toluq mesilisini, — yeni herbir ademde bolidighan, özini bashqurup kéliwatqan gunahkar tebietni bir terep qilghanidi. Mana bu ishni wujudqa chiqirish üçün U «kona adem»imizni Öz ölümü ichige alghanidi (Uning Xudaning Oghlining süpitide herbirimizni aldin’ala bilgenlikini ésimizde tutushimiz kérek; «Rim.» 6:6). U ölümdin tirilginide, biz Uning ichige élinghanmiz; asmangha kötürülginide, Uning ichige élinghanmiz; Xudaning ong yénida olturghinidimu, biz shu yerde Uning ichige élinghanmiz. Xudaning Rohi qelbimizge kirgende, bu ishlar bizde réalliqqa aylinidu. Gunahning özi téxi kona ténimizde («etlirimizde») turghini bilen, biz etning küchige yene esir-qul emesmiz; eksiche biz Rohqa tewe bolghan yéngi adamlarmiz; shuning üçün biz özimizni toghra tonup yashishimiz intayin zörürdur.

«**Öchmenlik**» we «**belgilimiler bolghan... ara tam**»ning chéqiwitilishi» (2:15-16)

Inaqliqni söyidighan Xudaning bergen emrlirining insanlar arisida öchmenlik peyda bolidighanliqi bizge ghelite ish tuyulghini bilen, emeliyette ish mundaq boldi.

«Efesusluqlarga»

Xuda Ōzi chaqirghan xelqi bolghan Yehudiylarga Ōzining heqqaniyliqi ipadilengen emrlerni bergenidi. Barliq wijdanliq ademler bundaq emrlar (mesilen: «**Saxta guwahlik berme**», «**Yéqiningni özüngni söygende söygin**»)ge xursenlik bilen qarishi kérek idi; biraq Xuda Ōz xelqi Israilgha yene bezi bashqa «belgilimiler» dep atalghan emrlerni bergin. Bu belgilimiler héchqandaq exlaqiy meqsette bérilmigen bolushi mumkin; beziliri ademning salamatlikige baghliq, beziliri «bésharet» süpitide bérilgen (mesilen, ibadetxanidiki herxil qurbanliqlar toghruluq belgilimiler); beziliri belkim Mesih kelgüche Ōz xelqini etrapidiki ellerning bulghighuchi tesirliridin saqlash üçün ularning etrapigha bir «qasha»ni qurush meqsiti bilen bérilgenidi; bezi emrlarning bu üç teripimu bar. Mesihning kélishi bilen bu «qasha» kéreksiz bolghanidi; eger Israil Mesih teripidin qutquzulghan bolsa, undaqta ular yene taibe qoshnilirining bulghighuchi tesirlirige béqinip kétishi mumkin bolmaytti; eksiche, ular tolup tashqan pak-muqeddes muhebbet bilen Ōz etrapidikilerge tesir körsitishi mumkin bolatti. Shunche paskinliq arisida turghan bolsimu, ularda pak-muqeddes turiwéridighan birxil pak-muqeddeslik bar bolatti; herqandaq öchmenlik we nepret arisida turghan bolsimu, ularda méhribanliq turiwéridighan birxil özgürmes muhebbet bar bolatti (shunga hazir barliq étiqadchilargha, u Yehudiy bolsun yaki Yehudiy bolmisun, héchqandaq «qasha» kérek emes).

«Qasha» toghruluq sözimizge qaytip kelsek, bu belgilimiler sünnet qilish, shabat küni qilish, bezi yémekliklerni yémeslik, alahide kiyim-kécheklerni kiyish toghruluq emrlerni Ōz ichige alidu. Mesih Ōz ölümidé bularni bikar qiliwetken, chünki ularning hazir héchqandaq kériki qalmighanidi. Mesile del shuki, belgilimiler kéreksiz qilinghini bilen köp ademlerning ularni qoldin bergüsi yoq idi; chünki ular Mesihni qobul qilishqa razi emes idi. Belgilimilerning Ōzi dehshetlik öchmenlik menbesi bolup qalghan. Buning birmunche sewebliri bar idi: —

(a) Xudaning xelqi belgilimilerning özlirining ajizliqi tüpeylidin chüshürülgenlikini bilip turup, kichik péilliq bolushning ornigha beziliri: «Biz alahide ademmiz, bashqilardin ela bolghanliqimiz tüpeylidin belgilimiler bizgila chüshürülgen» dep hakawurliship ketkenidi.

(e) Bu ish Yehudiy emes ellerde öchmenlik peyda qilghan; chünki eng hakawurliship ketken Yehudiylarning qilmishliri Yehudiy emeslerningkidin héchqandaq perqi yoq idi.

(b) Yehudiy jemiyitidiki bezi dindarlar heddidin éship «qasha» etrapida yene bir «qasha» qurushqa, yeni Xudaning belgilimilirige yene özlirining köp belgilimilirini qoshushqa intiletti; emeliyette bolsa ular bu jeryanda Xudaning belgilimiliridiki eng ulugh exlaqiy emrlirini nezirige almay qoyghanidi. İnsanlar üçün éytqanda, «sirttiki ishlarni bashquridighan emr-belgilimiler»ni tutush herdaim pak dilliqaqqa intilishtin köp asangha chüshidu. Bu dindarlar bolsa «qasha»din téximu meghrurlinip ketken; ulargha nisbeten, uni tashlashqa rayi qet'iy barmaytti. «Qasha» bir tamgha aylinip, rosul Pawlus dégendek «**otturidiki ara tam**» bolghan.

(p) Hemmidin échinishliq bolghini, «yat eller» Yehudiylarning Xudasinimu Yehudiylargha oxshash dep qarighachqa, ular özliri oyliqan obraz boyiche Xudagha öch bolup qalghan.

Yuqiriqlarning héchqaysisi Xudaning niyiti emes idi, elvette.

Bu ishlarning hemmisini Mesih Ōz ölümi arqiliq yoqqa chiqarghan; U insanlardiki gunahning yiltizini bir terep qilghandin kéyin, pütkül insaniyet üçün «**yéngi qelb**»ni qobul qilip Xudaning muhebbitide, Xudaning insanlarga baghliq muhebbitide yashashtin bashqa qilidighan ish qalmighan. «Belgilimiler»mu kargha kelmey, kéreksiz bolup qalghan.

«Efesusluqlarga»

«Rosullar we peyghemberler bolghan ul», «burjek téshi» (2:20-21)

Pawlus jamaetni «**rosullar we peyghemberler bolghan ul**»ning üstige sélinghan, deydu. «Rosul» dégen söz (grék tilida «apostolos») «ewetilgen» dégenni bildüridu; rosullar Xuda teripidin «ewetilgen ademler», «ulluq ademler»dur. Ularning salahiyiti, wezipiliri hem xarakteri Injil «2Kor.»de bizge tepsiliy körsitilidu. Injilda jemi bolup on ikki emes, belki yigirme töt adem «rosul» dep atilidu; Injil dewrde mushulardin bashqa rosullar barmu, yoqmu, éniq xewirimiz yoq.

U éytqan «peyghemberler» qaysi adamlarni körsitidu dep sorisاق, bu xette 3:5de u yéngi ehde (Injil) dewridiki «rosullar we peyghemberler»ni we ularning jamaet toghruluq özingkige oxshash wehiylarni qobul qilghanliqini tilgha alidu. Halbuki, mumkinchilik barki (we özimiz shundaq qaraymizki) uning «peyghemberler» déginini hem Tewrat dewridiki hem Injil dewridiki peyghemberlerni körsitidu; Tewrattiki peyghemberler bizge Tewrattiki wehiylarni yetküzgen, rosullar we Injildiki peyghemberler bizge Injildiki wehiylarni yetküzgen; jamaet bolsa Xudaning bu hemme wehiylirining uli üstige sélinghan.

Biz daim «jamaet Mesihning uli üstige sélinghan» deymiz. Biraq shuni bilishimiz kérekki, her dewrde jamaet shu dewrdiki birnechche ademler üstige sélinip kelgendur; bizning dewrimizde «rosullar we peyghemberler» barmu? Aldamchiliqqa patqan hazirqi bu dewrimizde bu toghruluq birnechche addiy éghiz gep qilishqa toghra kélidu: —

(a) Jamaet aldi bilen birinchi esirdiki rosullar we peyghemberler épkelgen wehiyler üstige sélinidu. Töwendiki «burjek tash» bolghan Mesih toghrisidiki sözlirimizni körüng. Jamaet bu wehiyler (Injilda xatirilengen)ni qoligha élip, kéyin kelgen «rosullar we peyghemberler»ning heqiqiy yaki saxta ikenlikini ölchiyeleydu.

(e) «Rosullar we peyghemberler» jamaetning «töpiside» emes, belki «tégede» bolidu. Bu addiy heqiqet közde tutulghan bolsa jamaetni «rosulluq» yaki «peyghemberlik» hoquqida boluwalghan, köpchilikning üstige höküm sürüp «xojayin bolush»qa nepsi taqildighan nurgunlighan aldamchilardin saqlaytti. Heqiqiy rosullar we peyghemberler bolsa herdaim bashqilarning xizmitide bolushqa intilidu; ular mensep, hoquq, pul yaki shexsiy menpiitige qiziqmaydu. Injildiki rosullar kemter (rosul Yuhannaning sözliri boyiche) «**Qérindashlar üçün jénini pida qilishqa teyyar**» bolghanlardindur («1Yuh.» 3:16). Ularning könglidiki birdinbir ish, adamlarning Xudaning «yéngi ehde»sini chüshinip yétish, Mesihnı tonup XudaAtigha tayinip, Uning iradisini özliri üçün perq étishtin ibarettur («Yer.» 31:31-34, «Ibr.» 8:8-12). Iman yolida desleptiki basquchlarda ademler rosul-peyghemberlerge, shudaqla telim bergüchilerge hem «Xudaning xelqini baqquchilar»gha köp tayanghan bolsimu, Xudaning heqiqiy xizmetkarlirining özgermes meqsiti shuki — ademler Xudanila tayanch qilsun! Ular adamlarni Xudaning wehiy-yolyoruqlirini chüshinishi üçün özlirige tayinidighan qilishqa intilidighanlardin emes: «**Biz hergiz özimizni iman-étiqadinglar üstige höküm sürgüchilerimiz démekchi emesmen, belki silerning shad-xuramliqlinglarni ashurushqa silerge hemkarlashquchilarmiz; chünki siler étiqad arqiliqla mezmur turisiler**» (2Kor.» 1:24). Rosullar yaki peyghemberler jezmen herbir jamaetning özlirini «rosul» yaki «peyghember» dep étirap qilishigha yaki orun bérishige qiziqqan emes. Isim emes, belki jisim muhimdur; heqiqiy jismi bar bolghan nersining özini ispatlashning hajiti yoq; beribir uning heqiqiy mahiyiti hemmige ayan bolidu.

«Efesusluqlarga»

(b) Hemmidin muhimi, eger bugünkü kunlerde rosullar we peyghemberler bar bolsa, emdi ularning barliq söz-heriketliri miladiye birinchi esirdiki rosullar we peyghemberlarning (biz üçün Injilda Xudaning yolyoruqi bilen xatirilengen) söz-heriketlirige toluq maslishishi kérek. Xudaning Özining «ul heqiqetliri» bolghan axirqi wehiyliri birinchi esirdiki jamaette bolghan shu rosullar we peyghemberlerge tapshurulghan, we Uning iltipati bilen ularni Injilda xatiriletküzgendur. Shunga bu zamanda héchqandaq «yéngi wehiyler» kelmeydu; biraq herbir dewrdiki jamaetler Xudaning sirliri, nesihetliri we iradisini igilep, Xudaning toluq shan-sheripide méngish üçün, Injildiki wehiylerni özliriningki qilghan rosulluq we peyghember süpetlik ademlerge éhtiyajliqtur. Herbir dewrde biz shundaq özlirini pida qilghuchi «ulluq» ademlerge éhtiyajliqimiz; ular kem bolsa jamaet qurulmaydu, bu xette ayan qilinghandek Xudaning ulugh chaqiriqi élip kelgen aliy istekler herbir ishengüchige singdürülmeydu; shunga herbirimizning shundaq ademler bizge ewetilsun dep dua qilishimizgha toghra kélidu. Shuningdek biz Xudaning bizni chaqirip, jamaetning «**öz jénini qérindashlarga pida qilishqa teyyar**» bolghanlardin terkiib tapqan ulining ichige sélishigha teyyar bolushimiz kérek. Xudadin melum birxil ademlarning bizge ewetilip teqdim qilinishi üçün dua qilsaq, özimizmu del shu ademlerdin bolush éhtimalliqigha teyyar bolmisaq bolmaydu. Némila dégenbilen, «**Xuda bu dunyadiki ajizlar arqiliq küchlüklerni yoq qilishni, ... Özining shan-sheripini kórsitishni layiq kóridu**» («1Kor.» 1:27). Bu bizni eng muhim nuqtigha élip baridu: —

«Burjek téshi»

Jamaetning «burjek téshi» bolsa Mesihtur. Herqandaq büyük binada «burjek téshi» eng muhim tash bolup, binaning uligha birinchi sélinidighan tashtur. «Burjek téshi» sélighanda binaning turidighan jayini we yólinishini toghra békítidu; uningdin kéyin uligha andin binaning özige sélighan barliq tashlar burjek téshi bilen toptoghra toghrilinishi kérek; melum tash uning bilen toghrılanmisa, undaqta u layaquetlik bolmaydu; undaq bolghanda, toghrılanmighan tash éliwétilip qaytidin qoyulushi kérek bolidu. Bu ishning bizning jamaet bilen bolghan munasiwitimizge qandaq baghlinidighanliqi hemmimizge ayan bolushi kérek. Jamaetke qandaq we qeyerde sélinishimiz kéreklikini bilish üçün awwal Mesih bilen qandaq «toghrilanghanliqimiz»ni éniqlishimiz kérek. Birinchi esirdiki rosullar we peyghemberlarning hayatliri burjek téshining özi bilen toghrilanghan bolghachqa «ulluq ademler» bolushqa layaquetlik idi. Bizning dewrimizdiki «rosullar we peyghemberler»mu shu oxshash ölchem bilen sinilip tonulidu.

3:13 toghruluq

«**Shuning üçün silerdin ötünimenki, méning siler üçün tartqan japa-jebirlirim tüpeylidin perishan bolmanglar; chünki bu ish silerning shan-sheripinglar bolidu**»

Buning töt xil menisi bolushi mumkin: —

(1) Pawlus türmide yétip japa-jebir tartmaqta idi (we buningdin ilgirimu Xudaning yolida köp japa-jebir tartip kelgenidi). Pawlusqa baghligan muhebbiti tüpeylidin shübhisizki, Efesustiki qérindashlarning köngli yérim bolghanidi. Emeliyette Xudaning «yat eller»ge köprek paydiliq bolushi üçün, Pawlusni türmige yatquzup köp azab-oqubetlerni tartquzushi yat eldiki bu ishengüchilarning Özige nisbeten shunche qimmetlik ikenlikige ispat bolidu.

Shuning üçün «**Bu ish**» (méning türmide yatqanliqim) **silerning shan-sheripinglar bolidu**» dégili bolidu.

«Efesusluqlarga»

(2) Pawlus ulargha köprek paydiliq bolsun üçhün türmide yétiwatatti. Bezi ishengüchiler: «Eng ulugh rosul Pawlus türmide yatqan yerde, bu rehimsiz Rim hökümiti méni qandaq bir terep qilar!» dep köngli su bolup Xudaning yolidin yénip ketmekte idi. Lékin ular qorqup ketmesliki kérek idi, chünki Pawlusning türmide yétishi tasadipiyliq ish emes, belki Xudaning orunlashturushi idi. Shuning üçhün **«Bu ish (méning türmide yatqanliqim) silerning shan-sheripinglar bolidu»**.

(3) Pawlus türmide yatqini tüpeylidin bezi ishengüchiler qorqup kétip Xudaning yolidin yanghan bolsimu, Efesustiki ishengüchiler qorqmay, Xudaning yolidin yanmighan bolsa, undaqa **«Bu ish (qorqmasliqlar, Xudaning yolidin yanmasliqlar) silerning shan-sheripinglar bolidu»**.

(4) Efesustiki ishengüchiler Pawlusning türmide yétip japa tartqanliqi del Xudaning Özi orunlashturghan pilani ikenlikige ishenmey qalsa, elwette ular könglini yérim qilip meyüslinip kétishi mumkin. Eksiche ular jür'etlik bilen: «Söyümlük Pawlusimizning türmide yétishi Xudaning orunlashturushidur» dégende ching turiwerise, Xudani ulughlighan bolidu; shuning bilen yene **«Bu ish (könglünglarni yérim qilmasliqlar) silerning shan-sheripinglar bolidu»**.

Bizningche birinchi hem ikkinchi chüshenchiler 3-babning aldinqi ayetliridiki ibarilerge eng uyghun bolghachqa, ikkisi oxshashla toghridur (mesilen, **«Siler «yat eldikiler» üçhün...»**, **«silerge Xudaning shepqtini élip baridighan ghojidarliqim...»**) dégende shekildiki mezmunlarni körüng (3:1, 2, 8)ni körüng).

Yette birlik (4:4-7)

Esirdin-esirge ishengüchiler bu «yette birlik» (**«bir ten, bir Roh, bir ümid, bir Reb, bir étiqad, bir chömlüdürlüş, bir XudaAta»**)ning bu xetning méghizi ikenlikige, xetning jewhiri bolghan eng chongqur heqiqetlerning bu «yette birlik» ichige mujessemleshkenlikige ishinip keldi. Biz mushu yerde bu ayetlerge sherh qilmaqchi emesimiz, peqet ulardiki addiy bir achquchluq heqiqetni körsetmekchimiz — birliklerning merkizi bolsa «bir Reb», démek Mesih, — U bolsa birliklerning aqquchidur, dep ishinimiz: —

(i) bir ten — Mesihning téni

(ii) bir Roh — Mesihning Rohi

(iii) bir ümid — Mesihning ümidi («Ibr.» 12:2, «Yesh.» 53:11)

(iv) bir Reb — Mesih

(v) bir étiqad — Mesihning özining ishench-étiqadi («Gal.» 2:20 we izahatini, shundaqla «Galatiyalqlargha»diki «qoshumche söz»ni körüng)

(vi) bir chömlüdürlüş — Mesihning chömlüdürlüşü («Mar.» 10:38-39, «Luqa» 12:49-50).

(vii) bir XudaAta — Mesihning Xudasi hem Atisi

Mushu yerde biz «bir étiqad» we «bir chömlüdürlüş» üstide toxtilimiz.

«Iman-étiqad birdur» (grék tilida ««bir étiqad bardur»)

Étiqad shekillinishi üçhün ademning zéhni nurghun heqiqetlerni qobul qilishi kérek, elwette; biraq étiqad bolsa bu ishning özi emes; étiqad bolsa ademning Hemmige Qadirning herbir emrige, yolyoruqi we wedisige quchaq échish üçhün Uninggha pütkül wujudini

«Efesusluqlarga»

tapshurup boysunushtin ibarettur. Bu yerde étyiliwatqan «bir étiqad» bolsa hemme ishengüchiler qobul qilidighan eqidiler üzündisi emes (gerche mushundaq bir üzünde qolayliq bolsimu), belki «Mesihning étiqadi» yaki «ishench-sadiqliqi»ni körsitidu. Pawlus buni xette 3:12de tilgha alidu: «**Uning ishench-sadiqliqi arqiliq biz jasaretke hem Xudaning aldigha xatirjemlik bilen kirish hoquqigha ige bolduq**». Mesihning ishench-sadiqliqi arqiliq, yeni Uning Atisining barliq söz-kalamigha mutleq boysunup béqinishi arqiliq biz qutquzulduq; we yene bu étiqadida, — Uning étiqadida, yeni Uning «ishench-sadiqliqi»da hemmimiz birlikke keltürülimiz.

«Bir chömüldürülüş»

Rosul Pawlus bu yerde tilgha alghan «chömüldürülüş» sugha chömüldürülüş emes, yaki sugha chömüldürülgen ishengüchilerge wede qilinghan «Muqeddes Rohqa chömüldürülüş»mu emes; u choqum Eysa Mesih Özümningki dep atighan ulugh chömüldürülüştur; mesilen, «Luqa» 12:49-50: —

«**Men yer yüzige ot tashlap tutashturushqa keldim we bu otning tutishishigha neqeder teqezzamen! Lékin Men aldi bilen bir chömüldürülüş bilen chömüldürülüşüm kérek we bu chömüldürülüşüm emelge ashurulghuche intayin qiynilimen!**».

Shübhisizki, bu «chömüldürülüş» Uning kréstke mixlinip japa tartidighanliqini körsitidu. Bu japa «ada qilinmighan» bolsa, gunahlarning kechürüm qilinishi mumkin emes idi, hemde U tilgha alghan ulugh ot — Muqeddes Rohning ulugh oti — muhebbetning, muqeddeslikning Xudagha köyüp-pishqan oti yer yüzidiki insanlarning qelbiga kéelmeytti. U mushu otning pütkül dunyada yéqilishigha tolimu intizar bolghan idi. U zadi némige chömüldürüldi dégen mesilige kelsek, U bizning gunahlerimiz we shermendichilikimizni bir terep qilish üçün u barliq gunah, shermendichilik we ölümlerge chömüldürülgenidi; U bizning barliq ölümlirimizni Öz üstige alghan. Uning «ölümliri» dégen sirliq söz tilgha élinghan «Yesh.» 53:9ni körüng. «2Kor.» 5:21ni körüng: «**Gunahqa héch tonush bolmighan kishini Xuda bizni dep gunahning özi qildi; meqsiti shuki, bizning Uningda Xudaning heqqaniyliqi bolushimiz üçündür**». Bizning gunahimizni Öz üstige élishi Atisidin ayrilishtin — yeni dozaxqa kirishning özi idi. Kréstke mixlanganda U barliq dozaxlirimizni Öz üstige alghan. Bu némidégen azabliq, némidégen ajayib bir chömüldürülüş-he! Némidégen zor ghelibe bu-he! Bu biz üçün ajayib bext-saadettur!

Emdi sugha chömüldürülgende néme qilimiz? Bu Pawlus «Rim.» 6:3de déginidek «**Mesih Eysagha kirishke chömüldürülgen bolsaq, Uning ölümi ichige chömüldürülgen**» bolimiz emesmu? Bu chömüldürülüşte, bedinimizning toluq sugha gherq qilinishigha razimiz; biraq bu ishning tégide Xuda Öz Rohi arqiliq «Manga Mesihning ölümidin, Uning ulugh chömüldürülüşidin nésiwe bergeysen» dégen jiddiy iltjayimiz bar emesmu? («1Pét.» 3:18-22) — tilikimiz, Xudaning rohimizni Mesihning ölümige we Uningdiki barliq muweppeqiyetlerge chömdürüp bérish, bizni pütünley yéngi adem qilip yaritishidin ibarettur. Mana hemmimizge kérek bolghan ulugh chömüldürülüş — Muqeddes Kitabtiki bashqa yerlerde u «**Rohqa chömüldürülüş**», «**Muqeddes Rohqa chömüldürülüş**» dep atilidu; bu ish Mesihning özining chömüldürülüşini arqiliq wujudqa kélidu.

«**Bir chömüldürülüş**» bar — u bolsimu Mesihning chömüldürülüşidur.